СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 6.48, 19.18, 12.30;
Віцебск — 6.38, 19.08, 12.30;
Магілёў — 6.38, 19.07, 12.29;
Гомель — 6.37, 19.01, 12.24;
Гродна — 7.05, 19.31, 12.26;
Брэст — 7.05, 19.33, 12.28.

МЕСЯЦ:
Апошняя квадра
19 верасня

ІМЯНІНЫ:
Міхаіла.

ЗВЯЗДА

19 ВЕРАСНЯ 1992 г.
субота, № 189 (21967)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

ДЫК ЦІ «НАДУЛІ» КОЖНАГА З НАС НА «ТЫСЯЧУ»?

На імя Генеральнага пракурора Беларусі паступіла афіцыяльнае пісьмо старшыні пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета рэспублікі Аляксандра Саснова з патрабаваннем «прыняць меры пракурорскага ўздзеяння па фактах парушэнняў дзеючага заканадаўства ўрадам рэспублікі і падпарадкаванымі яму органамі». Сутнасць справы наступная: насуперак узаконенаму правілу штомесячна абнародаваць велічыню індэкса спажывецкіх цэн, Савет Міністраў уласнай пастановай ад 29 ліпеня перанёс базу вылічэння індэксаў з мая на чэрвень. Тым самым, па сцвярджэнню дэпутата, грамадзяне Беларусі, асабліва тыя, што працуюць у бюджэтных арганізацыях, страцілі як мінімум па тысячы рублёў.

ГРОДЗЕНЦЫ Ў ЛІДЭРАХ

ГРОДНА. **(А. Дук).** На верасень бягучага года на тэрыторыі Цэнтральнага рынку супрацоўнікамі міліцыі канфіскавана харчовых тавараў на 10.207 рублёў і прамтавараў — на 11.040 рублёў. 1.659 чалавек затрыманы за адміністрацыйныя злачынствы. За з'яўленне ў нецвярозым стане затрымана 139 чалавек, а за распіванне спіртных напіткаў—220, з іх спагнана штрафаў на 13.380 рублёў. За незаконны гандаль таварамі спагнана 284.500 рублёў. Па колькасці зарэгістраваных правапарушэнняў лідзіруюць гродзенцы (687), потым ідуць грамадзяне Польшчы (229), жыхары Прыбалтыкі (157), Расіі (120), Украіны (90), Закаўказзя (69), Сярэдняй Азіі (46).

МІЛЬЯРДЭРЫ, ДЫ НЕ ТЫЯ

У Мінску пражываюць два мільярдэры. Пра гэта паведаміў нядаўна прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў Рэспублікі Беларусь Уладзімір Карагін. Праўда, прэзідэнт не захацеў назваць прозвішчы супер-багацеяў і дадаў, што гэта зусім не доларавыя мільярдэры.

НЕ ХАПАЕ... ШКОЛЬНІКАЎ

ІЎЕ. Сярэдняя адукацыя ў цяжкіх рынчавых умовах усё часцей аказваецца ў ролі «папялушкі». У раёне перасталі існаваць 4 няпоўныя сярэднія школы — вучыць няма каго, не хапае школьнікаў. Усяго ж па вобласці не пачалі вучэбны год 10 школ.

РАСІЯ ЎВОДЗІЦЬ НОВЫЯ ЦЭНЫ

4.000 РУБЛЁЎ ЗА ТОНУ НАФТЫ. ХТО БОЛЬШ!

Як стала вядома, з 18 верасня Расія адпусціла цэны на нафту і нафтапрадукты, а таксама газавы кандэнсат. Як гэта рашэнне адаб'ецца на нас?

Мы звязаліся з Дзяржкамнафтапрадуктам рэспублікі, дзе спасламіся на адсутнасць канкрэтнай інфармацыі аб адпаведным указе Ельцына, але пры гэтым зазначылі, што ў Расіі, вядома ж, не дурні, і са стратамі для сябе гандляваць не будуць. Гэта азначае, што трэба рыхтавацца да новых цэн і нам.

А як жа ў такім выпадку быць з вядомым міжурадавым пагадненнем паміж Расіяй і Беларуссю, на якое часта спасылаюцца: маўляў, там запісана, што цэны на нафту для нас будуць нязменнымі да канца года?

Ва ўпраўленні цэн зазначылі: нязменнасць цэн на нафту да канца года — гэта ўсяго толькі наша пажаданне і іх абяцанне, не больш. Што ж датычыць пагаднення, то яно якраз прадугледжвае падобныя нюансы, бо ў ім запісана і наконт пакартальнай карэкціроўкі цэн. Ва ўпраўленні таксама паведамілі: поўнай і канкрэтнай інфармацыі і ў іх няма, разам з тым ім удалося звязацца з карпарацыяй «Раснафта», і там сказалі, што для рэспублік, з якімі падпісаны пагадненні, будуць дзейнічаць умовы, якія падпісаў Ельцын, г. зн. цэны будуць аднолькавыя з унутрырасійскімі, для астатніх жа рэспублік —сусветныя.

Такім чынам, якой цаны на нафту трэба чакаць нам (дарэчы, яна цяпер складае ў сярэднім крыху больш як 2.800 рублёў за тону)?

Згодна з указам, цана на нафту ў Расіі па-ранейшаму будзе рэгулявацца, але чыста эканамічнымі метадамі. Вызначаны пэўны мінімум — 4.000 рублёў за тону. Пры больш высокай цане прамыслоўцы будуць «карацца» падаткамі, якія пойдуць у фонд цэнавага рэгулявання Міністэрства фінансаў Расіі. Пры гэтым, як зазначыла ўчора адна з расійскіх газет, вытворцам нафты і нафтапрадуктаў «будзе нявыгадна завышаць цэны», што, дарэчы, з'яўляецца вельмі сумніцельным, бо, пэўна ж, сёе-тое з гэтага «цэнавага рэгулявання» застанецца і вытворцу.

Такім чынам, ніжняя мяжа названа, ніжэй яе наўрад ці хто апусціцца. Якой жа ў рэшце рэшт будзе верхняя?

Павышэнне цэн на нафту і нафтапрадукты, вядома ж, пацягне за сабой і іншыя павышэнні. У расійскім друку паведамляецца: у Расіі гэтым жа указам прадугледжваецца павысіць у 1,5 раза плату за электрычную і цеплавую энергію, водаправод і каналізацыю, звадкаваны газ для бытавых патрэб, газу, паліва для насельніцтва, а таксама тарыфы на перавозкі пасажыраў чыгуначным, марскім і рачным транспартам. Між іншым, у нас плату за праезд у электрычках ужо павысілі — з 10 верасня. Акруглілі, з выпадку адсутнасці разменнай манеты — як было ўказана над адной з кас чыгуначнага вакзала, да 2-разовага памеру.

Больш падрабязную інфармацыю наконт цэн на нафту і нафтапрадукты і адпаведныя каментарыі шукайце ў нашай газеце пазней.

«У нас пакуль адзіны рынак, як бы мы ні хацелі поўнай самастойнасці»

Праблемы Садружнасці Незалежных Дзяржаў хвалююць кожнага з нас. Таму здаюцца цікавымі меркаванні наконт перспектыў СНД некаторых членаў беларускай дэлегацыі на першым пасяджэнні міжнароднай Асамблеі ў Бішкеку.

Леанід Козік, старшыня Пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета РБ па пытаннях эканамічнай рэформы, дасягненню эканамічнай самастойнасці і суверэнітэту рэспублікі:

— Асамблея прайшла пад знакам пэўнай раздвоенасці. Усім хацелася аб'яднацца — і разам з тым кожны думаў пра рэакцыю свайго парламента на дамоўленасці ў СНД.

Мы павінны ўсё ж зразумець, што ў нас адзіны рынак, як бы мы ні хацелі поўнай самастойнасці, асабліва ў эканамічных пытаннях.

Асамблея — гэта перш за ўсё аб'яднанне намаганняў па стварэнню ўласных эфектыўных законаў. Навошта надрывацца самому ўвесь час, калі многія прававыя, сацыяльныя і эканамічныя пытанні можна паспяхова вырашаць разам? Многія дзяржавы прынялі законы аб абароне спажывецкага рынку. У СНД раней прынялі адзіныя мытныя правілы. Дык давайце ж нарэшце дамовімся аб адзіных правілах агульнай гульні, калі хочам у першую чаргу павышэння дабрабыту для сваіх народаў.

Усе сцвярджэнні, што стварэнне агульных органаў (пастаянных камісій Асамблеі) з'яўляецца пагрозай для суверэнітэту рэспублік,— лухта. Ніводная камісія СНД не паўплывае на нашу эканамічную палітыку. Але тое, што Асамблея можа стаць у нечым пэўнай процівагай палітыцы ўрадаў і прэзідэнтаў, дзе яны ёсць,—гэта рэальна і карысна. Таму што нельга рухацца наперад, толькі выходзячы з пазіцый аднаго чалавека ці органа, якія б цудоўныя яны ні былі.

Уся справа ў жаданні прадстаўнікоў рэспублік на Асамблеі займацца канкрэтнымі справамі, а не пустой гаварыльняй, якая надакучыла ўсім. Сёння ж нават створаныя камісіі не маюць ні статуса, ні палажэнняў. Таму з нашага боку і выходзіць ініцыятыва аб неадкладным вырашэнні арганізацыйных пытанняў Асамблеі.

Можа тады сярэднеазіяцкія рэспублікі менш будуць аглядвацца на Расію, а ў Руслана Хасбулатава будзе менш спадзяванняў на былую магутнасць Масквы?

Дзмітрый Булахаў, старшыня Пастаяннай камісіі ВС РБ па заканадаўству:

— Нарадзілі неданошанае дзіця. Але нарадзілі. Але неданошанае. Чаму? Усё робіцца вельмі насцярожана. Ніводная жорсткая фармулёўка не праходзіць. З пункту гледжання юрыдычнай тэхнікі, прынятыя на Асамблеі рашэнні—не дакументы. Гэта больш акт палітычнай волі.

Мы толькі пакуль прыйшлі да думкі, што нам, у прынцыпе, выгадна рухацца разам. Хоць, напрыклад, Кыргызстан у параўнанні з Беларуссю — даволі слабаразвітая краіна.

Але мы пакуль на 90 працэнтаў завязаны не з Захадам, куды мы так моцна імкнемся, а з Усходам. І весці перагаворы з ім з пазіцыі поўнага суверэнітэту азначае, што гэтак жа будуць ставіцца і да нас.

І як мы зможам вырашыць праблемы, напрыклад, Мінскага трактарнага завода, які звязаны і з Расіяй, і з Узбекістанам, і з Украінай? Калі нехта сарве пастаўкі, будзе ківаць пальцам на іншую краіну — там, маўляў, падвялі. А з каго спытаць — і не знойдзеш.

(Заканчэнне на 3-й стар.).

РАДЫЁ ФАКТ

Арганізатары намечанай на 9 кастрычніка нарады кіраўнікоў дзяржаў СНД у Бішкеку ўвялі ў яе элемент, новы для былых савецкіх рэспублік, але даўно прыняты ў практыцы краін Захаду,— кіраўнікі краін Садружнасці запрошаны ў кіргізскую сталіцу разам з жонкамі.

Для жонак кіраўнікоў дзяржаў СНД прадугледжана асобная праграма. Калі ў дзень нарады ў Бішкеку будзе добрае надвор'е, кіраўніцтва Кіргізіі арганізоўвае для іх паездку на возера Ісык-Куль і наведанне калгаса, які спецыялізуецца на гадоўлі рэдкіх парод коней.

***

Аб скліканні ўстаноўчай канферэнцыі Белага руху Расіі аб'явіла омская ваенна-патрыятычная арганізацыя «Белая гвардыя». Гэту канферэнцыю, на якую запрашаюцца прадстаўнікі ўсіх расійскіх белагвардзейскіх клубаў і арганізацый, намечана правесці ў Омску 21 лістапада.

ЗОНА АСАБЛІВАЙ УВАГІ

Іван Смоляр згадзіўся праінспектаваць «саркафаг»

Кажуць, чалавек прывыкае нават да крывой жонкі. Не ведаю, як да жонкі, а да чарнобыльскай бяды мы, здаецца, сапраўды прызвычаіліся. У тым ліку і журналісты. На прэс-канферэнцыі, што наладзіла ў Вярхоўным Савеце камісія Смоляра, нешта не відаць было калег з вядучых рэспубліканскіх выданняў. Актыўнічалі карэспандэнт радыёстанцыі «Свабода», маладыя хлопцы з кабельнага тэлебачання і «Знамёнкі», а «масцітыя» ці то адмаўчаліся, ці то не прыйшлі наогул. Дзіўна, хіба ў іх чытачоў «няма праблем»?

Шчыра ўдзячны Івану Мікалаевічу Смоляру, што свой дыялог з журналістамі ён пачаў з адказу на перададзенае раней пытанне «Звязды». Справа не ў прыярытэтах, проста вельмі хацелася, каб на ўзнятую праблему звярнулі ўвагу і іншыя сродкі масавай інфармацыі — «выцягваць» яе трэба разам. Гаворка вось аб чым. 20 жніўня наша газета надрукавала на сваіх старонках інтэрв'ю з дырэктарам інстытута радыеэкалагічных праблем АН Беларусі Георгіем Шараваравым. Беларускі вучоны пацвердзіў інфармацыю дырэктара ахоўнага «саркафага» на ЧАЭС Уладзіміра Шчарбіны, што на гэтым аб'екце не ўсё, мякка кажучы, у парадку. Але іншыя буйныя тэарэтыкі, асабліва маскоўскія, узяліся Шчарбіну абвяргаць. І калі няма адзінства сярод навукоўцаў — галоўных куратараў праблемы, то нічога не робіцца для выпраўлення становішча.

У гэтай сітуацыі «Звязда» ад імя сваіх чытачоў звярнулася да «чарнобыльскай» камісіі ВС, якую ўзначальвае І. Смоляр, з просьбай аб правядзенні незалежнага парламенцкага расследавання.

Адказваючы, Іван Мікалаевіч быў вельмі дыпламатычны. Яму не хацелася трапіць у становішча «музыканта». Памятаеце: «Хто музыкант?» — «Я музыкант». — «То бяры раяль на плечы і нясі на пяты паверх». Ён нават і сказаў неяк так: каб не атрымалася, што калі прыехаў разбірацца, то разбірайся і рабі.

Сярмяжная праўда ў гэтым ёсць. Але ўспомнім, што нам расказаў Шараваraў: «саркафаг» нагадвае вышынны дом з выбітымі вокнамі». Агульная плошча шчылін у яго «целе» 1.200 квадратных метраў. Праз гэты «кіламетр» унутр трапляе вада, што зусім недапушчальна. Бо ніхто не ведае, як пачне паводзіць сябе пры кантакце з вадой ядзернае паліва. Калі больш дакладна, усе ведаюць, як яно пачне сябе паводзіць, калі ў нейкім месцы, барані Божа, збярэцца дастатковая для выбуху крытычная маса. А вось ці ёсць яна, гэтая крытычная маса, і калі ёсць, то дзе, — не ведае ніхто.

Карацей, калі заняць пазіцыю неўмяшання, рэальна можам атрымаць Чарнобыль-2. Іван Мікалаевіч, разумеючы гэта, усё ж згадзіўся «аказаць садзеянне ў фарміраванні групы спецыялістаў, каб яшчэ раз паглядзець». Потым канкрэтызаваў: калі спецыялісты ўключацца ў вырашэнне праблемы, камісія гатова выступіць арганізатарам паездкі.

Ведаючы Смоляра як вялікага працаўніка, не сумняваюся, што ён возьме на сябе гэты клопат. Справу павінна аблегчыць тое, што паміж беларускай і ўкраінскай парламенцкімі камісіямі па праблемах ЧАЭС існуе пагадненне аб супрацоўніцтве. А мы ў сваю чаргу абяцаем трымаць чытачоў «у курсе».

У ходзе прэс-канферэнцыі высветлілася, што востра патрэбны такія ж кантакты і з літоўскімі парламентарыямі. Зараз з Ігналінскай АЭС ад'язджаюць рускамоўныя спецыялісты, і выступіла праблема падрыхтаванасці персаналу.

Неяк так атрымалася, што шмат гаварылі пра ролю навукі. Яшчэ і таму, што прысутнічаў акадэмік Я. Канапля — дырэктар інстытута радыебіялогіі. На пару са Смолярам яны зрабілі амаль што сенсацыйную заяву. Аказваецца, за апошні час беларускія вучоныя «не атрымалі нічога прынцыпова новага ў параўнанні з тым, што гаварылі раней». Калі адкінуць залішнюю далікатнасць, то прачытаем: не абагацілі навуку і нашы з вамі веды ў гэтым напрамку, а значыць, не падштурхнулі наперад і практыкаў. Крыўдна.

Галоўнай прычынай таму арганізатары сустрэчы назвалі адсутнасць належнага фінансавання. Чарнобыльская праграма (дзяржаўная!) наогул, па словах І. Смоляра, фінансуецца нездавальняюча, нягледзячы на пастаянныя аптымістычныя запэўніванні міністра фінансаў С. Янчука на пасяджэннях урада. А навуковы яе раздзел — адзін з найменш падмацаваных фінансава.

Акадэмік Я. Канапля падкрэсліў: нягледзячы на цяжкасці, навукоўцам пара пераходзіць да паглыбленых даследаванняў. (Ой як пара!) А ўраду варта спыніць працэс распаду ўнікальных навуковых калектываў, які ўжо пачаўся, і ў першую чаргу тых, што працуюць на чарнобыльскую праграму.

Адказваючы на пытанні журналістаў, І. Смоляр катэгарычна выказаўся супраць развіцця ў рэспубліцы ядзернай энергетыкі. Яго не бянтэжыць, што ў гэтым пытанні яго падыход розніцца з пазіцыяй Старшыні Вярхоўнага Савета. Ён лічыць таксама, што грошы, якія выдзяляюцца нам на адпачынак дзяцей за мяжой, лепш укласці ў будаўніцтва ўласных дзіцячых аздараўленчых цэнтраў (бо дзесяцігоддзямі ніхто нас прымаць не будзе). Што Расія, Украіна, Казахстан і Узбекістан павінны поўнасцю кампенсаваць нам усе страты, панесеныя ў сувязі з аварыяй на ЧАЭС, таму што яны сталі правапераемнікамі былога саюзнага Мінатампрома — прамога віноўніка трагедыі, атрымаўшы ад яго шматмільярдны «пасаг». Расія заявіла аб сваёй гатоўнасці выплаціць сем мільярдаў рублёў і два мільярды ўжо выплаціла. Дрэнна, што ў міжнародным праве пакуль няма артыкулаў, якія б рэгулявалі вырашэнне ўзаемных прэтэнзій такога характару.

На пытанні журналістаў таксама адказаў намеснік старшыні Столінскага райвыканкома Георгій Чэх.

Уладзімір ХІЛЬКЕВІЧ,
аглядальнік «Звязды».

КАМЮНІКЕ

аб сустрэчы ўрадавых дэлегацый Рэспублікі Беларусь і Рэспублікі Казахстан

Урад Рэспублікі Беларусь і Урад Рэспублікі Казахстан у ходзе сустрэчы ў г. Алма-Аце 16 верасня 1992 г. правялі перагаворы па шырокаму колу пытанняў, якія маюць узаемны інтарэс.

У ходзе перагавораў была падкрэслена ўзаемная зацікаўленасць ва ўмацаванні дружалюбных адносін, супрацоўніцтва і ўзаемадапамогі паміж Рэспублікай Беларусь і Рэспублікай Казахстан, якія адпавядаюць карэнным інтарэсам іх народаў, развіцці існуючых інтэграцыйных працэсаў паміж эканомікамі абедзвюх дзяржаў, далейшым развіцці гандлёва-эканамічных сувязей на аснове ўзаемнай выгады, стварэнні максімальна спрыяльных умоў для рыначных адносін суб'ектаў гаспадарання бакоў.

Бакі пацвердзілі ўзаемнае імкненне забяспечваць выкананне прынятых на сябе абавязацельстваў і строга прытрымлівацца асноўных палажэнняў падпісаных раней двухбаковых і шматбаковых дакументаў у рамках Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

1. Урад Рэспублікі Беларусь і Урад Рэспублікі Казахстан маюць намер цесна супрацоўнічаць у правядзенні эканамічных рэформ на аснове заключаных міждзяржаўных і міжурадавых дагавораў і пагадненняў, праводзіць узгодненую палітыку ў сферы падаткаабкладання і грашовага абарачэння.

2. Бакі згадзіліся ўсямерна садзейнічаць стварэнню рэжыму найбольшага спрыяння для паглыблення і далейшага развіцця эканамічных, культурных і іншых сувязей.

3. Урад Рэспублікі Беларусь і Урад Рэспублікі Казахстан згадзіліся выкарыстоўваць на сваіх тэрыторыях і ва ўзаемаадносінах паміж сабой адзіную грашовую адзінку — рубель.

Бакі разумеюць пры гэтым сваю адказнасць за падтрыманне ўстойлівасці рубля, а ў выпадку вымушанай неабходнасці ўвядзення нацыянальных валют абавязваюцца захоўваць эканамічныя інтарэсы адзін аднаго на аснове ўзаемных кансультацый і выпрацоўкі спецыяльнага пагаднення.

4. Прызнана неабходным прыняць дадатковыя меры па выкананню бакамі ўзаемных паставак прадукцыі і тавараў, прадугледжаных міжурадавым пагадненнем аб прынцыпах гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва на 1992 год.

5. Бакі згадзіліся праводзіць скаардынаваную палітыку ў галіне цэнаўтварэння з улікам паступовага пераходу да сусветнай структуры цэн.

6. Бакі пацвердзілі неабходнасць каардынацыі работы ў галіне падаткаабкладання, адзначыўшы, што ўстанаўленне падаткаў і іншых плацяжоў у бюджэт на тэрыторыі кожнай дзяржавы з'яўляецца яе суверэнным правам. У той жа час дасягнута згода пры ажыццяўленні падатковай палітыкі пазбягаць двайнога падаткаабкладання.

7. Бакі лічаць мэтазгодным шырэй выкарыстоўваць магчымасці сумеснага ўдзелу ў развіцці галін народнай гаспадаркі, у тым ліку аграпрамысловых комплексаў, шляхам стварэння міждзяржаўных гаспадарчых структур.

8. Рэспублікай Казахстан з удзячнасцю адзначана практычная падтрымка з боку Рэспублікі Беларусь у праводзімай уборцы ўраджаю. Разгледжана пытанне продажу рэспубліцы Беларусь збожжа ўраджаю бягучага года.

9. Бакі маюць намер развіваць і паглыбляць эканамічнае і навукова-тэхнічнае супрацоўніцтва ў галіне ўсіх відаў транспарту і сувязі.

Бакі згадзіліся забяспечваць на прынцыпах узаемнасці спрыяльныя ўмовы ажыццяўлення перавозак усімі відамі транспарту грузаў і пасажыраў паміж абедзвюма дзяржавамі, транзітам па іх тэрыторыях, у паветранай прасторы з захаваннем дзеючых правіл, інструкцый, стандартаў і тэхнічных умоў, якія рэгламентуюць работу транспарту.

Да падпісання новых пагадненняў бакі дагаварыліся кіравацца міжурадавымі пагадненнямі паміж былым СССР і іншымі краінамі ў частцы выкананяя міжнародных перавозак.

Прызнана мэтазгодным захаваць тэхналагічныя сувязі на чыгуначнай транспартнай сетцы, каардынаваць свае дзеянні пры фарміраванні тарыфнай палітыкі на чыгуначным транспарце.

10. Бакі надаюць прыярытэтнае значэнне забеспячэнню экалагічнай бяспекі і абавязваюцца аказваць адзін аднаму садзейнічанне ў ліквідацыі буйных экалагічных катастроф на тэрыторыі абедзвюх дзяржаў.

11. Бакі дагаварыліся прадоўжыць сумесную работу па каардынацыі дзейнасці ў сферы барацьбы са злачыннасцю і ўмацавання правапарадку.

Спрэчныя сітуацыі, якія ўзнікаюць у ходзе выканання падпісаных пагадненняў, бакі будуць вырашаць на аснове ўзаемных кансультацый.

12. У рамках устаноўленых дыпламатычных адносін даручана Міністэрству замежных спраў Рэспублікі Беларусь і Міністэрству замежных спраў Рэспублікі Казахстан адкрыць паўнамоцныя прадстаўніцтвы ў абедзвюх дзяржавах.

Маляваў Віктар ДУБОВІК.

Ф. СП-1

Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету **63850** (індэкс выдання)

«ЗВЯЗДА» Колькасць камплектаў

на 1993 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

ПВ	меса	літар

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА

на газету **63850** (індэкс выдання)

«ЗВЯЗДА»

Кошт	падпіскі	___руб.___кап.	Колькасць камплектаў	
	пераадрасоўкі	___руб.___кап.		

на 1993 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

«СВАБОДА» БЕЛАРУСКАМОЎНЫХ ВЫДАННЯЎ АД ДЗЯРЖАЎНАЙ ПАДТРЫМКІ— ГЭТА ІХ СМЕРЦЬ!

Першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Станіслаў НІЧЫПАРОВІЧ адказвае на пытанні карэспандэнта «Звязды».

— Перш чым пачаць размову, хацелася б пачуць вашу думку наконт мэтазгоднасці стварэння міністэрства інфармацыі. Разумею, ставіць такое пытанне перад першым намеснікам міністра не зусім карэктна, не можа ж ён сказаць, што такая структура не патрэбная, і ў той жа час быць адным з яе кіраўнікоў. І ўсё ж... У Саўміне існуюць упраўленне інфармацыі, аддзел інфармацыі, далей міністэрства інфарматыкі, куды ўваходзяць былыя тэлерадыёкамітэт і БЕЛТА. Існавалі ж яны нека раней без міністэрства, пасрэднікаў і не скардзіліся.

— Давайце разбярэмся. Я не ведаю, ці акажацца жыццяздольным наша міністэрства ў будучым, але ўпэўнены: яно патрэбна менавіта зараз. Сітуацыя склалася такая, што на шляху да рынку мы можам згубіць і ўжо згубілі б не толькі нашу перыядыку — газеты і часопісы, але і нацыянальнае кнігавыданне. Дык вось, менавіта міністэрства стала выратавальным кругам для многіх тапельцаў у вірлівым моры, не рынку, а ўсеагульнага бязладдзя і хаосу. Памылка некаторых сталічных выданняў і іх журналістаў у тым, што трагедыяй для «народа» і для сябе асабіста яны лічаць зніжэнне менавіта сваёй газеты. Пра раённыя, гарадскія, абласныя нават і гаворкі няма. Між тым, калі размова ідзе пра стабілізацыю — палітычную, эканамічную, сацыяльную,— то адным з самых моцных яе фактараў з'яўляецца, лічу, дзейнасць сродкаў масавай інфармацыі. Усіх без выключэння, але асабліва рэгіянальных.

Таму, калі я чую разважанні наконт таго, «хто колькі каштуе падаткаплацельшчыку» і «друк павінен быць свабодным» (маецца на ўвазе «свабодным» ад дзяржаўнай падтрымкі), мне становіцца няёмка за такую аргументацыю. Дзяржава, якая толькі становіцца на ногі, павінна сваю палітыку, мэты данесці да грамадзян. А зрабіць гэта можна толькі праз сродкі масавай інфармацыі. Вось вам і адказ на пытанне: трэба ці не трэба падтрымка, у тым ліку і фінансавая, друку, радыё і тэлебачанню? Гэта адзін бок справы.

А другі... Скажыце, хто, акрамя міністэрства інфармацыі, у сённяшніх умовах, выкарыстоўваючы права заканадаўчай ініцыятывы, можа стукацца ў дзверы парламента, каб там прынялі такія законы, якія б дапамагалі друку, а не перашкаджалі яму? Аналіз стану сродкаў масавай інфармацыі, перспектыў і тэндэнцый іх развіцця, устанаўленне кантактаў з замежнымі партнёрамі, праблемы матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння і многае іншае — гэта прэрагатыва міністэрства. У адзіночку ні адно выданне з такімі задачамі не справіцца. Ды яно і не ставіць іх перад сабой. Выжыць бы...

— Прымаю вашы аргументы да ведама, але мімаходзь заўважу: я не ведаю прыкладаў, каб міністэрства дапамагло той жа «Звяздзе» ці камусьці іншаму з паперай, неабходнымі матэрыяламі.

— Давайце вернемся крыху назад. У нас існавала рэспубліканская база паліграфматэрыялаў, якая забяспечвала выдавецтвы, паліграфпрадпрыемствы, рэдакцыі, усю рэспубліку паперай, кардонам, плёнкай, фарбай, афсетнымі пласцінамі, іншымі матэрыяламі. Па сутнасці мы залежалі ад Расіі. Але калі сталі рвацца вертыкальныя і гарызантальныя сувязі, мы зразумелі, што трэба тэрмінова ствараць на аснове гэтай базы камерцыйныя структуры. І такая фірма —«Белдрук»— была створана. Але гэтага мала. Трэба было прыняць меры, каб зменшыць залежнасць ад расійскіх манаполій, бо невядома, як павярнуліся б падзеі, якія цэны запрасілі б.

Па нашай ініцыятыве была пачата вытворчасць пераплётнага матэрыялу на Пінскім заводзе штучных скур. І не без задавальнення скажу: зараз мы цалкам забяспечваем сябе цудоўным матэрыялам, які раней называўся бумвенілам, а цяпер — белвінілам. Тое ж самае і з пераплётным кардонам, які нам пастаўляўся з Балахны і па імпарту. Мы задумалі наладзіць яго вытворчасць на прадпрыемствах Белпаперпрама, а канкрэтна — на Пухавіцкай кардоннай фабрыцы. Праўда, атрымліваем яго пакуль не самай лепшай якасці, але паралельна над гэтай праблемай працуюць Светлагорская фабрыка і народнае прадпрыемства «Альберцін» у Слоніме.

Што датычыць вытворчасці паперы, то і для нас, і для Белпаперпрама задача гэта невырашальная: няма цэлюлозы. Будаваць жа такое цяжкае ў экалагічным плане прадпрыемства ў Беларусі, накрытай Чарнобылем, наўрад ці мэтазгодна. Ды і свайго лесу не хопіць для вытворчасці. Зазначу, што выпусцілі ў Добрушы асобныя партыі паперы, якая пайшла на выпуск некалькіх падручнікаў і, дарэчы, талонаў. Але гэтая папера вельмі дарагая, выкарыстоўваць яе нявыгадна.

Пры фірме «Белдрук» створана таксама сетка малых прадпрыемстваў, якія займаюцца выпускам тых альбо іншых матэрыялаў. Напрыклад, рэгенерацыяй востраядэфіцытных афсетных пласцін. Так што, як бачыце, мы не сядзелі склаўшы рукі, хоць і выдатна разумеем, што работы ў новага міністэрства, як кажуць, толькі пачаць і кончыць.

Што датычыць забеспячэння «Звязды» і іншых газет паперай, то яна была закуплена ў Расіі на падставе міжурадавага пагаднення.

— Вы гаварылі пра расійскія манаполіі, а мне хацелася б пра беларускія. Ведаеце, нашы душаць, бадай, мацней, чым замежныя.

— Згодзен з вамі. Я працытую вытрымкі з дакумента, які мы накіравалі Савету Міністраў рэспублікі і Дзяржэканомплану. У ім выкладзена пазіцыя міністэрства па гэтай складанай праблеме. Складанай таму, што нельга ў адзін дзень правесці дэманапалізацыю, стварыць канкурэнтаздольныя новыя вытворчасці. Да прадпрыемстваў - манапалістаў па выпуску і распаўсюджванню ў рэспубліцы кніжнай прадукцыі і перыядычных выданняў мы адносім Мінскае вытворчае паліграфічнае аб'яднанне імя Я. Коласа, Мінскую фабрыку каляровага друку, выдавецтва «Беларускі Дом друку» і аб'яднанае прадпрыемства «Мінская пошта» Міністэрства сувязі і інфарматыкі. Гэта ў маштабах рэспублікі. Сюды я адношу і абласныя друкарні.

Дык вось. У мэтах недапушчэння неабгрунтаванага росту цэн мы прапануем устанавіць манапалістам абмежаваны ўзровень рэнтабельнасці — 40 працэнтаў па выпуску кніжнай прадукцыі. Не вышэй 40 працэнтаў павінна быць рэнтабельнасць усіх паліграфічных прадпрыемстваў і па выпуску перыядычных выданняў. З такімі прапановамі мы вымушаны выйсці таму, што некаторыя прадпрыемствы ўзвінцілі рэнтабельнасць да 80 і больш працэнтаў. Манапалізм у драпежніцкім выглядзе, калектыўны эгаізм самым бессаромным чынам разбураюць нашу культуру.

Дарэчы, не толькі манапалізм разбурае культуру, але і недастаткова прадуманая падатковая палітыка, неабмежаванае павышэнне платы за паслугі. Толькі адзін прыклад, вельмі яскравы. З кожнай 1.000 рублёў даходу кніжны гандаль 990 павінен аддаць у выглядзе падаткаў і платы за паслугі. Растлумачу, арэндная плата Саветам за памяшканні ўзрасла ў 20 разоў, камунальныя паслугі — у 15, аўтатранспарт — у 37 разоў, сувязь—у 25 і гэтак далей. У выніку — кніжны гандаль аказаўся стратным. Вывад можна зрабіць адзін: пры такім становішчы адраджэнне для нас заўсёды будзе толькі прыгожым лозунгам.

— Станіслаў Антонавіч, не ў крыўду вам скажу, вельмі моцны наш бок — крытыка. Я магу таксама прывесці шэраг красамоўных лічбаў і фактаў. Напрыклад, такі. Беларускамоўныя выданні вымушаны трымаць у штаце перакладчыкаў з рускай на беларускую мову, таму што большасць лістоў і матэрыялаў прыходзіць менавіта на рускай. У той жа час я не чуў, каб у рускамоўных газетах былі з падобнай нагоды перакладчыкі з беларускай. Ці можаце вы ўявіць, што ў Літве, Англіі ці Польшчы ў нацыянальных газетах існуе такое? Я згодзен з вамі, што першымі ва ўмовах рынку загінуць беларускамоўная літаратура і друк. Не буду задаваць адвечнага пытання «Хто вінаваты?», давайце лепш падумаем, што рабіць?

— Намі распрацавана праграма падтрымкі, як мы называем, сацыяльна значнай літаратуры і друку, куды, акрамя беларускамоўных, адносім дзіцячую, вучэбна -энцыклапедычную, навукова - метадычную літаратуру. Павінен сказаць, што і зараз дзяржава дае датацыю на выпуск гэтай літаратуры, а таксама матэрыяльна падтрымлівае выхад 17 выданняў. Сярод іх часопісы «Беларусь», «Бярозка», «Полымя», «Спадчына», «Нёман», «Крыніца», «Вясёлка», а таксама газеты «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена», «Дзеці і мы», «Піянер Беларусі» і іншыя. Скажу прама, можа некалькі грубавата, але «свабода» гэтых выданняў ад дзяржаўнай фінансавай падтрымкі (за якую галасуюць некаторыя гарачыя галовы),— смерць для іх. Іншая справа, што падтрымка, мы лічым, павінна быць больш моцнай, лепш прадуманай эканамічна. Ці лагічна, што з 14 мільёнаў датацыі, якую мы атрымалі ў першым паўгоддзі, амаль палавіну ў нас забралі назад у выглядзе падаткаў? Навошта ж правай рукой даваць, а левай — адбіраць? Мы выступаем за льготнае падаткаабкладанне вытворчасці не ўсёй літаратуры, а толькі сацыяльна важнай. І льготы даваць не выдавецтвам, не прадпрыемствам, а канкрэтнай прадукцыі, канкрэтным праектам дзяржаўнага заказу. Скажам, пад выпуск падручнікаў, дзіцячай літаратуры і г. д. У нашых намаганнях мы знаходзім узаемаразуменне з Саветам Міністраў, з камісіямі Вярхоўнага Савета, але як толькі даходзіць да галасавання — большасць дэпутатаў чамусьці націскаюць не на тыя кнопкі.

— Я бачу ў вас на стале школьны падручнік «Беларуская мова». Можа, мы спецыяльна для такіх дэпутатаў прачытаем адтуль усяго два радкі?

— Калі ласка. Якія вы маеце на ўвазе?

— «Мова — гэта найважнейшы сродак чалавечых зносін, душа народа, аснова яго культуры. Пакуль жыве мова, жыве і народ». Як вы, Станіслаў Антонавіч, думаеце: зразумеюць яны гэта без нашых каментарыяў?

— Будзем спадзявацца.

Інтэрв'ю вёў Міхаіл МІХАЕВІЧ.

БЕЛАРУСКАЯ СМАЛЕНШЧЫНА

За Асцёрам і Сожам

Гэты край — захад цяперашняй Смаленскай вобласці—яшчэ ў мінулым стагоддзі нават расійскія навукоўцы называлі Беларускай Смаленшчынай. Тады гэтыя мясціны часткова ўваходзілі ў састаў Магілёўскай і Віцебскай губерняў. Менавіта Смаленшчына дала свету беларускіх паэтаў Змітрака Астапенку, Сяргея Фаміна, тут нарадзіўся філосаф Анёл Доўгерд. Повязь з асноўным мацерыком беларускіх земляў смаляне не перарвалі і ў гэтым стагоддзі, для многіх усе дарогі па-ранейшаму вялі і вядуць у Магілёў, Оршу, Мсціслаў, Крычаў.

У адваротным напрамку — у Шумяцкі, Хіславіцкі, Манастыршчынскі раёны Смаленскай вобласці ў канцы жніўня накіравалася навукова-вандроўная група маладзёжнай арганізацыі «Выбранецкія шыхты». Наш маршрут пралягаў па вёсках, у якіх у трыццатых гадах існавалі беларускія школы. Яшчэ 15—20 гадоў таму можна было сустрэць настаўнікаў, актывістаў у справе арганізацыі тых школ, цяпер жа і вучняў знайсці нялёгка. На жаль, да гэтага часу і апрача «Выбранецкіх шыхтаў» ніхто экспедыцый за ўсходнюю мяжу не рабіў і не робіць. А для выбранцаў гэта была ўжо трэцяя такая вандроўка. І, магчыма, дзякуючы менавіта ім, а асабліва намаганням кіраўніка гэтай праграмы «Выбранецкіх шыхтаў» Юрася Васілеўскага, які ўжо некалькі гадоў дапытліва займаецца беларускім усходам, для гісторыі нашага народа Смаленшчына не застанецца белай плямай. Гэты край не вывучаўся беларускай навукай пачынаючы з канца 30-х гадоў — на першы погляд празрыстая мяжа з Расіяй стала для навукоўцаў жалезным кардонам. А між іншым беларускасць гэтага краю знікае, паміраюць старыя мясцовыя людзі, а разам з імі і іх фальклор, гісторыя, хоць бы той жа вопыт беларускага школьніцтва 30-х гадоў.

І. ПАГРАНІЧНЫ БРОД

Для нас гэта было нейкай экзотыкай — перайсці ўброд дзяржаўную граніцу Беларусі і Расіі праз «Усходні Буг» — Асцёр. А для жыхароў вёскі Зымоніна Шумяцкага раёна і бліжэйшых населеных пунктаў — гэта паўсядзённая справа. У Крычаў адсюль выехала ці не палова працаздольнага народу. Да тых Шумячаў, лічы, паўсотні кіламетраў. Крычаў жа амаль што пад бокам. Калісьці і мост тут быў, і аўтобус з беларускага боку прыязджаў. Ды прыйшло ўсё ў заняпад... Аб гэтым сведчаць скасабочаныя і запушчаныя жывёлагадоўчыя фермы мясцовага саўгаса «Асцёр», не надта заможныя (у параўнанні з беларускім берагам) сялянскія сядзібы...

У Зымоніне мы сустрэлі былога дырэктара мясцовай школы Піліпа Нічыпаравіча Кавалёва. Ягоная біяграфія можа служыць пацвярджэннем таму, што міжрэспубліканская мяжа, праведзеная ў XX стагоддзі праз Сож і Асцёр, не парвала ранейшых сувязей гэтага краю з Магілёўшчынай. П. Кавалёў закончыў Магілёўскі педрабфак у 1932 годзе, а ў 1952 — Магілёўскі педінстытут. Ды дзіўнага тут нічога няма — ці не кожны другі сустрэчны ўспамінаў, што калісьці гэта быў Клімавіцкі павет Магілёўскай губерні. Некаторыя так і казалі: «Калісьці тут была Беларусь». А Надзея Канстанцінаўна Сачыўка з суседняй вёскі Курганава незнарок заўважыла: «Раней мы былі беларусы, а цяпер — рускія». Адміністрацыйна гэты пераход адбыўся, гэта так, а вось этнічна — відаць што не, калі меркаваць па этнаграфічных помніках тутэйшых вёсак, па беларускай мове старэйшых іх жыхароў (да прыкладу: няхота, сяння, тутаво, дзетачка, троху).

Надзея Канстанцінаўна пацвердзіла, што ў Зымоніне ў пачатку 30-х была беларуская школа, і яна ў ёй вучылася. Там жа вучылася і былая настаўніца Марыя Малахаўна Новікава, якая вельмі прыязна нас сустрэла і сказала, што ў Зымоніне навучалі па-беларуску і па-руску і што ў недалёкіх адтуль Надзейкавічах, дзе яна ў 34-м хадзіла ў 5 клас, таксама была беларуская школа. Марыя Малахаўна прыгадала і прозвішчы зымонінскіх настаўніц, што вучылі па-беларуску: Настасся Сямёнаўна Лесьнікава і Настасся Сцяпанаўна Самсонава.

— Па беларускай мове была ў мяне адзнака «добра», а па рускай — «пасрэдна»,— згадала Марыя Малахаўна. — Перасталі ж вучыць беларускую мову ў 1937—1938 гадах. А чаму — не ведаю...

У Зымоніне мы знайшлі толькі адну згадку аб сходзе, які быў у 30-х гадах у Надзейкавічах і пастанавіў дамагацца далучэння да Беларусі. Гэтай згадкаю сталася магіла Цярэнція Іванавіча Шураўкі, аднаго з упаўнаважаных гэтым сходам на зварот да ўлад Беларусі і Расіі. Што кіравала ім, агентам па нарыхтоўках, як яго тут назвалі старэйшыя людзі, чаму яму балела ад гэтай мяжы — відаць, ужо не даведацца, адказ ён панёс з сабой у магілу. Прынамсі, яго ўнук Аляксандр Шураўка, якога мы сустрэлі, ужо не мог нічога сказаць.

— Ды і параўнальна нядаўна, у 50-х гадах, калі было ўзбуйненне раёнаў, пісалі з нашых мясцін, каб да Беларусі прылучылі,— сведчыць Халімон Антонавіч Бурмакоў з Курганава. — Людзі з таго (беларускага) берага і мост абяцалі збудаваць, і працу даць. І хадзілі б, і рабілі б — ды Смаленск з Масквой не дазволілі злучыцца... А мы ж заўсёды разам былі. У Клімавічы ездзілі на базар, у Магілёў гаршкі вазілі. Цяпер жа як быццам бы мы ўжо і заграніца...

І не адзін Халімон Антонавіч такое расказваў, падобныя пажаданні, абгрунтаваныя ў асноўным эканамічнымі інтарэсамі, чуліся і ад іншых. Наўмысна мы зусім не пыталіся пра нейкае жаданне людзей далучацца да Беларусі, тым больш не агітавалі. Тым не менш зразумелі, што калі не далучыць, дык хоць мост пабудаваць наша дзяржава павінна. Мост — і ў самым шырокім значэнні гэтага слова, і ў звычайным. Бо будзе зладзейнем, калі мы забудзем пра існаванне гібеючых вёсак на беларускіх этнічных тэрыторыях Смаленшчыны, пакінем надалей для іх толькі брод на Беларусь.

II. ГОРКІЯ ЯБЛЫКІ

З-за вельмі кепскага аўтобуснага абслугоўвання на смаленскім баку нам неаднаразова даводзілася вяртацца на наш бок, каб нашымі аўтобусамі даехаць да патрэбнага месца каля мяжы, а далей у Смаленскую вобласць дабірацца пешшу. Таму некалькі разоў мы перасякалі граніцу, і кожны раз уражваў нас кантраст жыццёвых умоў, дагледжанасці сядзіб «у нас» і «ў іх». У рэшце рэшт мы ўжо не здзіўляліся забітым вокнам пустуючых хат, вуліцам, што зараслі пустазеллем, сядзібам, якія губляюцца ў хмызняку і наводзяць на думку аб адсутнасці вуліц і прадуманай забудовы вёскі,— а справа ў тым, што гэта рэшткі вуліц і рэшткі вёсак...

А колькі здзічэлых яблынь і сліў падарылі нам свае нікому не патрэбныя плады! Гэта такое смутнае відовішча — россып жніўеньскіх яблыкаў на пустуючых сядзібах. Самых смачных яблыкаў нарвалі мы ў вёсцы Скверыта Хіславіцкага раёна. Былі яны як з дагледжанага саду: чырвоненькія, духмяныя, ды толькі драбнаватыя трохі і ледзь прыкметна гаркаватыя...

У Скверыце калісьці было 99 двароў, царква, школа, млын, возера, ферма, канюшня. За апошнія дзесяць гадоў вёска стала падобнай на некалькі пастаўленых побач хутароў. У сямі хатах тут вечарамі святло запальваецца, засталося двое працуючых, адзін конь...

Бабулі і дзядулі ў закінутых вёсках часта блыталі нас са сваімі гарадскімі дзецьмі ды ўнукамі, а потым доўга не хацелі адпускаць, усё расказвалі, паказвалі свае старыя рэчы. Так было і ў Скверыце, дзе спыніліся мы на некалькі гадзін у хаце Аўрама Фядотавіча і Маланні Анупрыеўны Барбачукоў. Яны ў свой час вучыліся ў беларускай школцы, якая тут калісь была. Маланння Анупрыеўна больш гаманлівай аказалася.

— Беларускую мову ў нас увялі да калгасаў яшчэ, — расказвае яна.— Тры гады я павучылася, былі ў мяне кніжкі «Чырвоная змена» і «Чырвоная Беларусь». Вучыў нас настаўнік з Юркаўшчыны Іван Мікітавіч Саўчанка, а да яго — Антон Віктаравіч Дзячкоўскі... І вершаў беларускіх я шмат ведала...

Рэдка бывала, каб праз шэсцьдзесят гадоў чалавек успомніў школьны вершык. Столькі ўсяго адбылося за гэты час... Баба Маланння ўспомніла і расказала напамяць нам антырэлігійны вершык пра электрычнасць, ды з такой выразнасцю, з такой вучнёўскай, «выдатніцкай» інтанацыяй, што, здавалася, не васьмідзесяцігадовая бабулька гэта нам расказвае, а дзяўчо-падлетак строгаму настаўніку.

Потым баба Маланння расказвала пра вайну, пра даўніну, як у суд яшчэ ў Мсціслаў ды Магілёў ехалі, прыгадвала сваіх бацькоў і заключыла:

— Так што мы беларусы. Каб цяпер нас узялі ў Беларусь, ці возьмуць, скажыце? Аслянку ад нас жа неяк адабралі гадоў дзесяць таму... Нам бы ў Беларусі лепей было б. У горад паедзеш, там купіць нешта можна дзешавей. Ды і бліжэй удвая да Мсціслава, чым да Хіславіч. У Беларусі купіш і мукі якой, і тлушчу, там усяго больш. А ў Хіславічах голь-голь ды юдоль — нічога няма.

Бліжэйшая ад Скверыты вёска — Соіна, досыць вялікая — тут ёсць магазін, ходзіць аўтобус. Тут таксама калісьці была беларуская школа. Размяшчалася яна традыцыйна для гэтых мясцін — у маёнтку пана Мухіна. Тут знайшлі мы былых вучаніц беларускай школы Сямякіну Марыю Карпаўну і Алейнікаву Параскеву Халімонаўну. Марыя Карпаўна, калі расказвала беларускі вершык, нават заплакала. А Параскева Халімонаўна ўспомніла прозвішчы настаўнікаў, што выкладалі ў Соіне па-беларуску.

— Гэта былі Клюшэвіч, Мацкевіч і Крываносаў з Мсціслава... Іх усіх рэпрэсіравалі... Пачатковую адукацыю я атрымала выключна па-беларуску. Я была добрай вучаніцай, актывісткай, піянерважатай. Мы праводзілі ранішнікі, святы камуністычныя адзначалі — усё на роднай мове. Недзе ў 1931—34 гадах наша школа была цалкам беларускай, потым заставаліся яшчэ беларуская мова і літаратура як прадмет да года 1937-га.

НА ЗДЫМКАХ:

▲ Хат з забітымі вокнамі тут безліч.

▲ Вуліца ў Зымоніне.

▲ Тыповая вянцовая забудова сядзібы ў вёсцы Скверыта.

▲ Цікавая знаходка ў вёсцы Соіна — даўняя разьба па дрэве.

III. У ПОШУКАХ РАЮ

Вёскі Вялікі Рай і Малы Рай Манастыршчынскага раёна давялося даволі доўга шукаць. Тут увогуле колькі слоў трэба сказаць пра дарогі заходняй Смаленшчыны: за рэдкім выключэннем вёскі злучаюць нейкія лясныя ці палявыя пуцявіны, што губляюцца ў лажбінках, ператвараюцца ў пешаходныя сцяжынкі. Сярод іх вельмі цяжка арыентавацца. А ў Вялікі Рай вёў стары бальшак, размыты паводкамі і парослы пустазеллем. Па ім не тое што праехаць — прайсці было немагчыма. Тым не менш у Вялікі Рай мы трапілі. У трыццатыя тут была беларуская школка (пазней яна згарэла), была тут калісьці ферма, стаяла дваццаць сялянскіх сядзіб з садамі, цякла прыгожая рэчка Княгіня. Калісьці і сапраўды можна было назваць гэтыя землі райскімі. Толькі не цяпер, калі ўсё зарасло і здзічэла. Дзве хаты засталіся ў вёсцы. У адной з іх жыве Вольга Якаўлеўна Казлова: «Бульба ёсць, хлеб прывозяць, дзеці з горада прыедуць дапамагчы, торф сельсавет выпіша — жыву неяк».

У другой — Іван Міхайлавіч Гімбатаў з жонкай і сынам-трактарыстам: «Я нікуды не паеду,— гаворыць Іван Міхайлавіч,—буду ў Раі прападаць. Каня купіў, сена, салому нарыхтую, дзве каровы трымаю... Канешне, калі б харошы дырэктар саўгаса быў, сюды прыязджала б насельніцтва — зямлі ж тут вунь як многа».

А па дарозе з Вялікага Раю да Свёкраўшчыны стаяла пшанічнае поле: збажына ў мясцовым саўгасе «Сцяпны» ўрадзіла добрая, ды счарнела тая пшанічка...

— Ды ў нас ці не палова палёў пустуе — няма чым сеяць, няма каму сеяць, тэхнікі не хапае таксама. Часамі заворваюць тое, што ўбраць не паспяваюць,— сведчыць Клаўдзія Дзянісаўна Цітова са Свёкраўшчыны.— Агароды, сады прападаюць. Наш магазін-развалюха ўжо гады два зачынены. Я ў ім працавала — набярэш прадуктаў, дык псуюцца, няма ўжо каму і купляць. Гора тут жыць.

Канешне, не ўсё так кепска. Ёсць і адзін станоўчы момант, звязаны з тым, што жыццё тут сцішылася,— менавіта тут захавалася вельмі шмат этнаграфічных помнікаў, якіх ужо не сустрэнеш на астатняй тэрыторыі этнічнай Беларусі. Пад час вандроўкі мы сустрэлі некалькі хат з саламянымі стрэхамі, у хаце Кацярыны Ерафееўны Садоўнікавай са Свёкраўшчыны выявілі нават столь, абмазаную глінай на «кратах» з планак, паўсюдна сустракаліся вянцовыя двары, чатырохсхільныя дахі, арыгінальныя брамы, варыўні, іншыя архаічныя гаспадарчыя пабудовы. А колькі яны тояць у сабе рознага сялянскага начыння! Няма сумнення, што край гэты патрабуе вельмі ўважлівага абследавання з боку беларускіх этнографаў, спецыялістаў па матэрыяльнай культуры. Для іх гэта сапраўды будзе рай.

Валер КАЛІНОЎСКІ.

Розгалас

РЫНАК РЫНКАМ, А ФУТБОЛ ФУТБОЛАМ

РЭЧЫЦА. Група дэпутатаў Рэчыцкага гарсавета звярнулася да Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. Кебіча і старшыні Федэрацыі прафсаюзаў РБ У. Ганчарыка з адкрытым лістом, у якім просяць выдзеліць на патрэбы рэчыцкай футбольнай каманды «Ведрыч» 11 мільёнаў рублёў з фонду сацыяльнага страхавання рэспублікі. Мясцовыя ўлады робяць усё магчымае для сваёй перспектыўнай каманды: распачалі рэканструкцыю стадыёна, будуюць крыты манеж, плошчай 1.000 квадратных метраў, збіраюцца абсталяваць электроннае табло. Аднак бюджэт у галоўнага спонсара «Ведрыча» — аб'яднання «Рэчыцадрэў» не бязразмерны. Вось і вымушаны мясцовыя дэпутаты прасіць дапамогі ва ўрада.

ПАКРЫЎДЗІЛІ ДОНАРАЎ

МІНСК. (Алег Працко). Донары Мінскага трактарнага завода, ад якіх у многім залежыць здароўе хворых, самі, як відаць, хутка могуць страціць сілы.

Пасля чарговай здачы крыві яны, як і належыць, атрымалі два выхадныя дні. Але якім было здзіўленне гэтых людзей, калі ў разліковых карашках у графе даплаты за абед адсутнічала неабходная сума. Здавалася б, усё законна, усё ў парадку: прадпрыемства выдзяляла «абедзенныя грошы» за фактычна адпрацаваны час. Але ж у дадзеным выпадку размова ідзе аб донарах — выратавальніках чалавечых жыццяў. Ці ж ім і забыліся ў бухгалтэрыі прадпрыемства, а цяпер рашылі, як выправіць памылку.

СА ШКОЛЫ Ў ДЗІЦЯЧЫ САД

ПІНСК. (С. Шапіра). Менавіта такі маршрут прарабілі амаль 500 вучняў пачатковых класаў сярэдняй школы № 12. Прышлыя яны ў садзік, размешчаны побач, не на экскурсію, а на пастаянныя месца вучобы. Дзякуючы гэтаму школа змагла ліквідаваць другую змену для вучняў старэйшых класаў.

Дашкольная ўстанова раней належала заводу «Камертон». Аднак, будучы не ў стане з-за эканамічных цяжкасцей утрымліваць два дзіцячых сады, калектыў прадпрыемства прыняў рашэнне перадаць бясплатна адзін будынак у распараджэнне гарвыканкома. Гарадскія ж улады, улічваючы грамадскую думку, аддалі памяшканне адной з перапоўненых школ. Паўмільёна рублёў пайшло на рэканструкцыю — з'явіліся спартыўныя і музычныя залы, бібліятэка з чытальняй, сталовая.

ГРУЗАВІК — НЕ БРАНЯВІК

Але пагроза таго, што на яго ўзлезе чарговы рэвалюцыянер, заўсёды існуе там, дзе пануе непавага да закона і чалавека

Мітынг «левых» на плошчы Незалежнасці.

«Левыя» — гэта яны пра сябе. Камуністы, «Славянскі сабор», прыхільнікі руху за дэмакратыю і сацыяльную справядлівасць, а таксама камсамольцы і нават марыністы і баталісты. Усяго, як прагучала, 14 грамадскіх аб'яднанняў і рухаў. Адным словам, сябры па няшчасці, як падкрэсліў на мітынгу лідэр камуністаў Віктар Чыкін. Тэма «агульнанароднага» мітынгу «Згода і рэформы» гучыць быццам бы і сучасна, і людзей прыцягвае. Але ж ці прыбавіцца згоды ў грамадстве ад саюза камуністаў з баталістамі, калі нават знешне мітынг строга вытрыманы ў той каляровай гаме, якая даўно не з'яўляецца дзяржаўнай? Зноў чырвоныя сцягі («колеру пралетарскай крыві», як нас вучылі ў школе), партрэты Леніна, «сярпаста-малаткастая» атрыбутыка. Плюс чорна-залаціста-белы штандар «Славянскага сабора». Ну быццам бы ты знаходзішся не ў суверэннай Беларусі, а, скажам, у «белакаменнай»...

Так што згода згодай, а лозунгі моманту «левыя» вылучаюць цвёрда і непахісна. «Дружнымі і працяглымі апладысментамі» сустракаюцца словы «двухмоўе», «Саюз», «савецкая ўлада». Процілеглую рэакцыю выклікаюць, як вы празарліва здагадаліся, упамінанні пра БНФ, пра наш Вярхоўны Савет, які «аказаўся правадніком ідэй Народнага фронту» (таго самага, што патрабуе рэферэндуму наконт роспуску ВС!). Сюды ж дадаюцца згадкі пра «агентаў разведак замежных дзяржаў» (нярэдка з упамінаннем канкрэтных прозвішчаў).

Так што мітынгі шумяць адзін за адным, крыху мяняецца толькі групоўка сіл (як з нечакана ўсплыўшымі марыністамі), а вялікіх затрат на аднаўленне дэкарацый не нясе, відаць, ніхто.

Хаця новае на згаданым мітынгу ўсё ж было. Адкрывалі яго на беларускай мове (Мікола Шаляговіч), але і той у рэшце рэшт давёў шырокаму люду, што беларуская мова і культура ўзніклі не самастойна, а сталі сінтэзам рускай і польскай. З выпадку чаго заставалася толькі пашкадаваць, што на мітынгу не было (ва ўсякім разе, афіцыяльна) прадстаўнікоў славутай маскоўскай «Памяти». Авацый, відаць, прыбавілася б.

А ўвогуле сумна і балюча глядзець на многіх удзельнікаў такіх мітынгаў. Пажылыя, пабітыя жыццём людзі, якім не соладка прыходзілася ва ўсе часы, у тым ліку і зараз. Разам са спустошанымі кашалькамі многім з іх спустошылі і душы— адвучылі ад адной веры, зараз вырываюць другую, не навучыўшы цярпімасці і павазе. Тыя, хто яшчэ ўчора пільна сачыў за чысцінёй прынцыпаў і караў за іх парушэнне, на такія мітынгі не ходзяць: яны і тут хуценька «ўлавілі» кан'юнктуру і ўладкаваліся ў зручныя крэслы.

...Сеяўся шэры дождж, а на вайсковы грузавік (замест класічнага браневіка) узлазіў чарговы прамоўца. «Ёсць яшчэ порах у парахаўніцах», «Перамога будзе за намі»., «фашызм не пройдзе»... У гэтай ваяўнічасці — вялізная доля нашай агульнай віны. У грамадстве, дзе гінуць дзеці, дзе ператвараюць у жабракоў тых, хто яшчэ ўчора адчуваў сябе прыстойным чалавекам, складваюцца, калі верыць марксістам, аб'ектыўныя перадумовы для пераваротаў і бунтаў (калі «вярхі не могуць, а нізы не хочуць»). І ў такой сітуацыі абсалютна аднолькава, з якой прыстаўкай мы будзем называць чарговых бунтароў (нацыянал- ці сацыял-). Стыхія бяспраўя, прамаруджванне з прыняццем жыццёва неабходных законаў і іх выкананнем будзе працягваць свой разбуральны націск. Не праглядзець бы...

Кар. «Звязды».

Выпуск «Розгаласа» падрыхтавалі: Уладзімір Здановіч, Ігар Карней, Аляксандр Коктыш, Анатоль Сланеўскі, Станіслаў Сулкоўскі, Ігар Шчучэнка.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ «СВАБОДА»

* Старшыня Дзяржаўнага савета Грузіі Эдуард Шэварднадзе прыбыў у Сухумі. Агенцтва Франс Прэс прыводзіць словы мясцовых афіцыйных асоб аб тым, што прыбыццё Шэварднадзе ў Абхазію было некалькі нечаканым. Мяркуецца, што ён прыме ўдзел у распрацоўцы умоў аб спыненні агню ў рэгіёне. Баі ж у Абхазіі пакуль што працягваюцца.

*** Кіраўніцтва Кулябскай вобласці і шэрагу грамадскіх арганізацый звярнуліся да кіраўнікоў дзяржаў Сярэдняй Азіі, Казахстана і Расіі з просьбай тэрмінова ўвесці войскі СНД з тым, каб папярэдзіць разрастанне ўзброенага канфлікту ў Таджыкістане. Паводле слоў аўтараў звароту, у выніку перамогі ў Таджыкістане ісламскіх фундаменталістаў поўнасцю парушыцца нармальнае дэмакратычнае развіццё рэспублікі і іншых краін Сярэдняй Азіі, немагчымым акажацца далейшае пражыванне тут прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей, уключаючы рускамоўнае насельніцтва.**

* Дэпартамент пагранічнай аховы Эстоніі прыняў пад сваю юрысдыкцыю заставу расійскіх пагранвойск непадалёку ад Таліна. У цяперашні час гэта з'ява становіцца масавай. Перадыслакацыя пагранічнікаў адбываецца ў адпаведнасці з двухбаковымі пагадненнямі паміж Расіяй і Эстоніяй аб вывадзе войск. Улады Пскоўскай, Санктпецярбургскай і іншых абласцей, што мяжуюць з дзяржавамі Прыбалтыкі, прадстаўляюць расійскім пагранічнікам памяшканні для абсталявання новых застаў.

*** Урад Вялікабрытаніі заявіў, што зноў вернецца ў валютную сістэму ЕЭС адразу, як толькі з'явяцца магчымасці для гэтага. Аднак канкрэтная дата пакуль не называецца. Вялікабрытанія выйшла з гэтай сістэмы ў сераду. У чацвер курс фунта стэрлінгаў зноў некалькі падаў, аднак стабілізаваўся к канцу дня.**

Тым часам ліхаманка на біржах Еўропы працягваецца. Еўрапейская грашовая адзінка ЭКЮ ўпала ў чацвер да самай нізкай адзнакі больш чым за 13 апошніх гадоў у адносінах да германскай маркі. Італьянская ліра страціла больш чым 3 працэнты сваёй вартасці ў адносінах да маркі. У сераду Італія таксама выйшла з валютнай сістэмы ЕЭС. Больш чым на 5 працэнтаў упаў курс іспанскай песеты, упаў курс партугальскай, ірландскай і датскай валют.

* Уступіў у сілу новы германа-венгерскі дагавор аб дружбе і супрацоўніцтве. У панядзелак чакаецца ўступленне ў сілу і новага германа-чэхаславацкага дагавора.

«БІ-БІ-СІ»

*** Вучоныя Вялікабрытаніі прыступілі да вывучэння чалавечых астанкаў, знойдзеных у мінулым годзе непадалёку ад Екацярынбурга. Мэта — устанавіць, ці з'яўляюцца яны астанкамі Мікалая II і членаў царскай сям'і, расстралянай у ліпені 1918 года бальшавікамі. На першай стадыі з выкарыстаннем навейшых дасягненняў генетыкі па ўзорах касцей, прывезеных з Екацярынбурга, будзе ўстаноўлена іх прыналежнасць да адной і той жа сям'і. На другой стадыі гэтыя даныя будуць супастаўляцца з узорамі валасоў прамых нашчадкаў сям'і Раманавых. Чакаецца, што вывучэнне прадоўжыцца паўгода.**

* Германія аб'явіла, што мае намер дэпартаваць усіх грамадзян Румыніі, чыё хадайніцтва аб атрыманні прыстанішча адхілена. Як паведамляецца ў заяве міністэрства ўнутраных спраў ФРГ, за першыя 8 месяцаў года з Румыніі ў Германію прыбыло 43 тысячы чалавек, многія з іх — цыгане. Румынія пагаджаецца прыняць усіх рэпатрыянтаў назад, пачынаючы з 1 лістапада гэтага года.

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

*** За дзень да запланаваных жэнеўскіх перамоў па Босніі няма ніякіх прыкмет імкненняў канфліктуючых бакоў да кампрамісаў. У апошнія дні баснійскія сербы зноў выкарыстоўваюць цяжкія гарматы ў парушэнне дасягнутых раней пагадненняў пад эгідай ААН. Брудная грамадзянская вайна працягваецца.**

*** Услед за Расіяй Кітай таксама выступіў супраць выключэння Югаслаўскай Федэрацыі ў складзе Сербіі і Чарнагорыі з ААН. Членства Белграда ў ААН, лічаць у Кітаі, павінна аблегчыць намаганні ААН у спыненні вайны. За выключэнне Белграда з Арганізацыі Аб'яднаных Нацый выступілі краіны Еўрапейскай супольнасці, ЗША і арганізацыя «Ісламская канферэнцыя».**

* У Берліне закончыўся трохдзённы кангрэс сацыялістычнага Інтэрнацыянала. Яго старшынёй абраны былы прэм'ер-міністр Францыі П'ер Маруа. Ён стаў пераемнікам цяжкахворага ганаровага старшыні Сацыял-дэмакратычнай партыі Германіі Вілі Бранта.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

«У нас пакуль адзіны рынак, як бы мы не хацелі поўнай самастойнасці»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Суверэнітэт у тэарэтычным плане — вельмі добрая рэч. Але той жа сусветны вопыт паказвае, што без інтэграцыі не бачыць свайго росквіту, як сваіх вушэй без люстэрка. Тым больш, згадзіўшыся гуляць, трэба або працягваць гульню, або выходзіць з яе канчаткова.

Хоць увесь свет надае самую сур'ёзную ўвагу мадэльным актам— тым прававым палажэнням, па якіх можа жыць супольнасць краін з падобнай эканомікай. Злучаныя Штаты Амерыкі нават прадаюць іх за вялікія грошы некаторым краінам Паўднёвай Амерыкі.

Нам жа пакуль усё прадастаўляецца дарма. Трэба толькі знайсці ў сабе сілы зразумець адзін аднаго.

Сядзеў на адным з пасяджэнняў СНД і бачыў відавочнае: калі Ельцын не любіць Краўчука, а Краўчук — Ельцына, рана ці позна гэта адаб'ецца на лёсе народаў. Так яно і здарылася. Таму і набываюць асаблівую важнасць міжасобасныя кантакты, якія закладваюцца на асамблеі. Тое, што не могуць зрабіць прэзідэнты, зробіць народная дыпламатыя. А гэта набывае яшчэ большую важнасць у сённяшніх умовах.

Мы пачынаем усе ў аднолькавых умовах. Практычна з нуля. І таму павінны выходзіць з крызісу разам.

Падрыхтаваў Аляксандр КОКТЫШ.

АДКАЗ «РАДЫЁФАКТУ»

Хай пачуюць, як сэрца начамі...

15 верасня «Звязда» перадрукавала інфармацыю «Радыёфакта», у якой выказваліся сумненні наконт канкрэтнай работы, праведзенай па ўшанаванню памяці Максіма Багдановіча. У адказ хачу прыгадаць некаторыя падзеі культурнага жыцця, якія для некага, магчыма, засталіся незаўважанымі.

Да сотых угодкаў з дня нараджэння паэта адчынены два музеі паэта ў Мінску — цэнтральны музей у Траецкім прадмесці і Беларуская Хатка, філіял музея па вул. Рабкораўскай; зроблена асноўная праца па адкрыццю музея ў Яраслаўлі, экспазіцыя якога канчаткова адчыніцца ў снежні гэтага года; праведзена рэстаўрацыя хаткі, у якой жыў М. Багдановіч у вёсцы Ракуцёўшчына Маладзечанскага раёна. Пад націскам міністэрства культуры для пашырэння экспазіцыі музея М. Багдановіча ў Гродна выдзелены тры дадатковыя кватэры. Падрыхтавана праектная дакументацыя на рэстаўрацыю сялібы ляснічага ў вёсцы Вязэе Асіповіцкага раёна, дзе адпачывалі Багдановічы ў сваякоў у 1896 годзе... Сёлета адкрыты яшчэ адзін помнік паэту ў Мінску каля Беларускай Хаткі. Гэта асноўныя вехі праграмы, распрацаванай музеем, якую ўхваліла і фінансуе міністэрства культуры. Я не залічваю сюды працу Акадэміі навук па падрыхтоўцы і выпуску трохтомніка паэта, першы том якога ўжо ўбачыў свет, а другі выйдзе да канца гэтага года, а таксама добры тузін іншых кніжак, выпушчаных рознымі выдавецтвамі.

Асобнае пытанне — магіла Максіма Багдановіча, а больш дакладна — пытанне аб пераносе праху паэта на Беларусь. Наіўна думаць, што музей і міністэрства культуры не абмяркоўвалі пытання аб добраўпарадкаванні магілы паэта. Дастаткова сказаць, што летась аднаўлены надмагільныя помнікі бацьку паэта ў Яраслаўлі і маці ў Гродна. Больш складаная сітуацыя з магілаю Максіма Багдановіча, бо яшчэ дасюль канчаткова не вырашана, пераносіць ягоны прах, ці не. І складанасць пытання заключаецца якраз не ў фінансавых ці арганізацыйных цяжкасцях, а ў тым, што значная частка грамадства выказвае думку за перанос праху і прыкладна такая ж — супраць парушэння магілы паэта, пахаванага па-хрысціянску. Перанос праху — справа незваротная. І тут трэба ўсё ўважыць, перш чым рабіць, бо ў нас вельмі часта ўсё дзеецца наадварот. І ў залежнасці ад гэтага ўжо будзе вырашацца — ставіць капітальны надмагільны помнік паэту ў Ялце, ці пакінуць там толькі памятны знак з паведамленнем аб тым, што ён там ляжаў.

У заключэнне хацелася б параіць некаторым «неафітам» — аматарам памахаць шаблямі, перш чым выплюхваць эмоцыі вонкі, задаць сабе адно сціплае пытанне: а што асабіста ты зрабіў для Максіма Багдановіча ці той справы, за якую згарэў паэт?

Алесь БЯЛЯЦКІ, дырэктар Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

ФУТБОЛ

Мінскія каманды зноў на кані

Чарговы, 10-ы тур чэмпіянату рэспублікі па футболу не ўнёс асаблівых змяненняў у турнірную табліцу, хоць ужо канкрэтна пачалі выдзяляцца лідэры і аўтсайдэры першынства.

Чарговую перамогу святкавалі дынамаўцы Мінска. Гуляючы ў Гродна, яны не пакінулі гаспадарам ніякіх шанцаў нават на нічыю. У выніку «Хімік» атрымаў другі пройгрыш запар, але на гэты раз з буйным лікам — 1:5.

Не перастае здзіўляць сталічная «Беларусь». Яна след у след ідзе за сваімі землякамі, адстаючы толькі на два ачкі. Падапечныя Івана Шчокіна на гэты раз «перайшлі дарогу» «Лакаматыву», які да матча ў Мінску меў бяспройгрышную серыю з трох гульняў. Віцяблянам прыйшлося ўступіць гаспадарам 1:3. Прычым у «Беларусі» гэта трэцяя перамога запар.

«Трактар» і «Шахцёр» у Бабруйску мірна разышліся — 0:0. І яшчэ адзін матч, пра які хацелася б сказаць асобна. У Магілёве мясцовыя тарпедаўцы прымалі «Ведрыч». Матч склаўся ўдачны для гасцей, і ўжо ў дэбюце яны мелі запас ў два мячы. Праўда, гаспадары хутка «прачнуліся» і змаглі рэабілітаваць сябе перад нешматлікімі балельшчыкамі, забіўшы ў адказ чатыры мячы. Але самыя цікавыя і незвычайныя падзеі разгарнуліся на 80-й мінуце.

Нечакана для ўсіх на полі ўчынілі бойку два рэчыцкія футбалісты: Шынкароў і Рамашчанка, якія з дапамогай рук і ног высвятлялі адносіны паміж сабой, пасля чаго абодва былі выдалены з поля.

Турнірная табліца пасля 10-га тура

	Г	В	Н	П	М	А
1. «Дынама»	9	7	2	0	27- 6	16
2. «Беларусь»	9	6	2	1	17- 5	14
3. «Тарпеда» (Мг)	9	4	5	0	12- 4	13
4. «Дынама» (Бр)	9	5	2	2	11- 5	12
5. «Днепр»	10	5	2	3	14-12	12
6. «КІМ»	7	4	3	0	10- 2	11
7. «Хімік»	10	4	3	3	9-14	11
8. «Трактар»	10	3	5	2	8- 3	11
9. «Гомсельмаш»	8	3	3	2	7- 7	9
10. «Шахцёр»	9	3	3	3	8-11	9
11. «Тарпеда» (Мн)	9	2	5	2	9- 8	9
12. «Металург»	10	3	2	5	14-17	8
13. «Лакаматыў»	9	2	4	3	13-13	8
14. «Ведрыч»	8	2	2	4	7-10	6
15. «Будаўнік»	9	1	1	7	4-12	3
16. «Абутнік»	9	0	1	8	2-17	1
17. «БелАЗ»	10	0	1	9	4-30	1

Наступны тур адбудзецца 22 верасня. Безумоўна, цэнтральным будзе матч паміж сталічнымі клубамі «Дынама» і «Беларусь».

Уладзімір ЗДАНОВІЧ.

ІНФАРМАЦЫЯ ДЛЯ РОЗДУМУ:

СУВЯЗЬ

Чарга на ўстаноўку тэлефона ў Рэспубліцы Беларусь налічвае амаль 750 тысяч чалавек. Людзі па 15—20 гадоў чакаюць тэлефанізацыі сваёй кватэры, і аптымізм іх з кожным днём змяншаецца, бо ў гэтым і ў наступным годзе ў рэспубліцы будзе ўстаноўлена ўсяго па 80 тысяч тэлефонаў. А што далей пры нашым няпэўным становішчы — невядома. Адзін кіламетр тэлефоннага кабелю каштуе 1 мільён 350 тысяч рублёў, а будаўніцтва тэлефоннай станцыі ў сельскай мясцовасці «цягне» з бюджэту 1 мільярд рублёў. Усяго ж толькі на развіццё тэлефоннай сеткі рэспублікі спатрэбіцца больш за 4 мільярды «драўляных». Дзе ўзяць такія грошы?

КАБ У КРАНЕ БЫЛА ВАДА

МАГІЛЁЎ. Больш чым у мільярд рублёў вызначана датацыя з бюджэту абласной жыллёва-камунальнай гаспадаркі на пакрыццё розніцы паміж сабекоштам паслуг насельніцтву па забеспячэнню гарачай і халоднай вадой, цеплаісьбітамі, іншымі паслугамі і дзеючымі цэнамі. Паводле даных інфармацыйнага цэнтра абласнога Савета народных дэпутатаў, на гэтыя мэты ўжо выдзелена 705 мільёнаў рублёў.

КРЫМІНАЛЬНАЯ ХРОНІКА

ВОСЬ КУЛЯ ПРАЛЯЦЕЛА...

Ахвярай выстрала, які прызначаўся іншаму чалавеку, стала вучаніца Рабаўскай сярэдняй школы Віцебскага раёна. У тую ж хвіліну за яе адпомсцілі...

А пачалося ўсё з п'янкі, якая скончылася сваркай паміж трактарыстам мясцовага калгаса Х. і непрацуючым віцяблянінам І. З незарэгістраванай паляўнічай стрэльбы Х. выстраліў у бок І. Аднак куля праляцела міма і трапіла ў вучаніцу 10-га класа мясцовай школы, якая знаходзілася побач і памерла тут жа на месцы. У адказ разгневаны І. ударыў Х. нажом у шыю і забіў яго.

РІД.

Усходні гараскоп на наступны тыдзень

Заняты самастойнай справай **КАЗЯРОГ** атрымае добрую магчымасць расшырыць сферу актыўнасці. Сустрэча з нейкай уплывовай асобай падкажа правільны пункт прыкладання сіл. У жанчын, на жаль, наперадзе шмат дадатковых расходаў. Вы ламаеце галаву над тым, як звесці канцы з канцамі. Прыкра, але верны памочнік, здольны даць каштоўную параду, знаходзіцца па-за межамі дасягальнасці.

Клопатны тыдзень чакае **ВАДАЛЕЯ**. Вас, напэўна, прызначаць каардынатарам адказнага мерапрыемства. Што ж, цудоўны шанц паказаць, на што вы здатныя. Цаной нават неймаверных, звышчалавечых намаганняў вы павінны дабіцца поспеху, ад яго ў многім залежыць будучая кар'ера. Дома магчымы нечаканыя праблемы, якія трэба ўтрасаць неадкладна, інакш не зможаце кантраляваць сітуацыю.

РЫБАМ астролаг рэкамендуе падумаць двойчы аб тым, ці трэба прымаць на сябе новыя абавязацельствы. Змірыцеся з тым, што цяперашняя работа не апраўдвае ўкладзеных вамі сіл. Любая паспешнасць павялічыць цяжкасці. У цікавую камандзіроўку замест вас пашлюць кагосьці іншага. Калі спадарожніку або спадарожніцы жыцця больш 32-х, у выпадку недамагання абавязкова прымусьце звярнуцца да ўрача.

У **АВЕНА**, які перагрузіў сябе работай, пачынаюць здаваць нервы. Вы дабіліся пэўнай стабільнасці і дабрабыту, таму астролаг раіць адпачыць і павесяліцца. Вазьміце ў рукі цікавую кнігу і купіце якую-небудзь неабходную дробязь. У рэшце рэшт, да вас некалькі астылі менавіта таму, што справы паглынаюць ільвіную долю вашага часу.

Напружаная выматваючая работа наперадзе ў **ЦЯЛЬЦА**. Прыйдзецца прысвяціць ёй ледзь не ўсе 24 гадзіны ў суткі. Асабістае жыццё адступае на задні план. Вы амаль не бачыце дамачадцаў. Праявіце асцярожнасць, даручаючы частку заданняў партнёру, бо яго памылка дорага абыдзецца перш за ўсё вам. Астролаг упэўнены, што паспяховае завяршэнне справы прынясе шчодрую плату і адкрые новыя заманлівыя перспектывы.

Нечаканы паварот падзей прынясе **БЛІЗНЯТАМ** добрыя дывідэнды. Чакайце падказкі або каштоўнай інфармацыі ад вопытнага эксперта і ў гэтай сітуацыі не спадзявайцеся на ўласнае пачуццё або здаровы сэнс — яны вас падвядуць. Працавіты служачы атрымае добрую вестку аб прасоўванні па кар'ернай лесвіцы або аб павышэнні зарплаты. Пачынаючыя балерыны будуць проста бліскучымі. Даўняе каханне, не змацаванае вузамі Гіменея, дасць глыбокую трэшчыну.

РАК, які адправіўся ў паездку ў паўднёвым напрамку, натрапіць на мноства перашкод. Амаль усе спробы дабіцца мэты акажуцца марнымі. Хаос і неразбярыха азмрочваюць вашы рабочыя планы. Студэнты зусім забыліся на вучобу. Цень разлукі і канчатковага разрыву навісла над закаханымі.

Клопаты аб тым, як і дзе зарабіць, не пакідаюць **ІЛЬВА**. Такая магчымасць прадставіцца. Астролаг раіць укласці грошы ў нерухомасць. На яго думку, вам трэба максімальна выкарыстаць цяперашні адносна спрыяльны перыяд, бо ўдача капрызная. Служачыя атрымаюць некаторыя дадатковыя льготы. Не выключаецца пераезд на новую кватэру.

ДЗЕВУ наведае дваякае пачуццё заклапочанасці і нездаволенасці. Вельмі надакучыла нудная работа. Не кідайце яе зусім і пастарайцеся ўзяць пару адгулаў. Тыя, што раней стаялі ў баку, атрымаюць цікавыя прапановы працаўладкавання. Прымайце іх без роздуму, калі яны звязаны з бюро падарожжаў, рэкламай або выдавецкай дзейнасцю, гэта — дараваная вам падказка з неба. Стары знаёмы не без карыслівых прычын стараецца аднавіць адносіны з вамі.

Удача па-ранейшаму адварочваецца ад **ШАЛЯЎ**. Вы дапусцілі чарговы промах або не змаглі прадбачыць дастаткова яўнае развіццё падзей. Дайце свабоду дзеянняў свайму надзейнаму памочніку. Неабходна перабудавацца і зрабіць акцэнт на першачарговых задачах. Няшчаснае каханне або дамашнія звадкі пагражаюць забіць апошні цвік у труну былога дабрабыту.

Вакол **СКАРПІЁНА** працягваюцца перамены. Не спрабуйце паскорыць або замарудзіць іх і прадастаўце ўсё натуральнаму ходу падзей. Спроба кантраляваць можа прывесці да хаосу. Астролаг упэўнены, што вы выбралі правільную лінію паводзін. У чацвер або пятніцу тых, хто не звязаны шлюбам, чакае рашучая размова.

Гранічна напружаныя нервы **СТРАЛЬЦА** шкодзяць адносінам з акружэннем і ўласнаму здароўю. Разбярыцеся, што гняце вас так цяжка, што вы варожа ўспрымаеце нават самых блізкіх людзей. Не песціце змрочныя думкі і паспрабуйце гаварыць гранічна адкрыта. Лепш за ўсё зрабіць гэта 25 верасня.

З Дэлі перадае кар. ІТАР—ТАСС Сяргей БУЛАНЦАЎ. (Спецыяльна для «Звязды»).

«Неабыякавая» стыхія і абыякавасць чынуш

Ашмянскаму ўрагану да маштабаў «Эндру» далёка, але лічбы ўражваюць

Амерыканцы, спрадвеку прывычныя да смерчаў і ўраганаў, традыцыйна называюць іх жаночымі імёнамі. Ці то ад жадання ўціхамірыць такім чынам стыхію, ці то проста ад уласцівага ім жыццёвага аптымізму. Беларусы таксама не спешчаныя прыродай, аднак тое, што адбылося ў нядзелю 6 верасня, дае ўсе падставы сцвярджаць, што ў недалёкім будучым вопыт заакіянскіх візаві можа нам вельмі спатрэбіцца.

«У выніку стыхійнага бедства, якое адбылося 6 верасня 1992 года на тэрыторыі Барунскага сельскага Савета Ашмянскага раёна ў вёсках Пятровічы, Гейстуны і Каяцяняты разбураны і пашкоджаны будовы 61 гаспадаркі індывідуальнага сектара, а таксама 9 гаспадарчых аб'ектаў эксперыментальнай базы «Баруны» і 2 аб'екты культурна-бытавога прызначэння.

Поўнасцю разбурана 7,6 км ліній электраперадач, значныя пашкоджанні нанесены лініям сувязі. Знішчана 6 гектараў лесу, 800 пладовых дрэў...»

Гэтыя радкі з дакладной запіскі намесніка старшыні выканкома Ашмянскага раённага Савета народных дэпутатаў Р. Вярцінскага, накіраванай у Гродзенскі аблвыканком. Зразумела, да маштабаў «Эндру» далёка, але па нашых мерках лічбы ўсё ж уражваюць. Камісія, якая была створана адразу пасля стыхійнага бедства, вызначыла і суму матэрыяльных страт — 9 мільёнаў 537 тысяч рублёў. Заўважце: гэта толькі ў адным раёне. Лічбы, якія адлюстроўваюць «свавольствы» ўрагана ў суседніх Валожынскім і Смаргонскім раёнах, не менш унушальныя.

І ўсё ж. Лічбы лічбамі, а людзі людзьмі. Разам з народным дэпутатам Рэспублікі Беларусь Анатолем Лябедзькам аўтар гэтых радкоў пабываў у вёсцы Пятровічы праз тыдзень пасля гэтай драмы. Менавіта драмы, бо па шчасліваму збегу акалічнасцей (а можа па нейкай недаступнай чалавечаму розуму прычыне) ураган не стаў трагедыяй. Як прынята ў такіх выпадках пісаць у афіцыяльных дакументах, — «чалавечых ахвяр не было».

Жыхары вёскі ўжо адышлі ад перажытага шоку, і ўсё ж час ад часу ў іх вачах чыталася ледзь улоўная трывога. Пра ўраган расказвалі, як пра нейкую жывую істоту, нязменна пазіраючы на тую частку небасхілу, адкуль у мінулую нядзелю абрушыўся вогненна-чорны смерч. Здарылася гэта роўна ў 16.40. Хлопчыкі, якія заўважылі ў паднябессі марыва, паклікалі на вуліцу дарослых. Першае, пра што тады падумалася большасці, — гарыць суседняя вёска. Хутка людзі пачулі страшны шум і кінуліся хавацца ў дамы.

— У адно імгненне стала цёмна, быццам познім-позна вечарам, — успаміНала Яніна Уладзіміраўна Маслоўская. — Потым дом пачало трэсці. Я пачула трэск, грукат. Уся сям'я забілася ў куток. Вецер выбіў шыбу, пачаў пераварочваць мэблю. Кот, які залез пад ложак, пішчаў так страшна, што кроў у жылах стыла. У двары рабілася штосьці неверагоднае: шыфер, дрэвы, дошкі круціла высока над зямлёй, быццам пушынкі.

Доўжылася гэта каля мінуты. Потым усё сціхла. Страшная такая цішыня, аж у вушах ад яе звінела. І тут — паліло. Праз вокны, са столі. Такога моцнага ліўня я яшчэ ніколі не бачыла. У хаце амаль па калена вады было.

Ураган сарваў з дома Яніны Уладзіміраўны дах, здрабніўшы яго, быццам бетонамяшалка, на кавалачкі велічынёй з далонь. Гаспадыня паказала нам абломкі адрамантаванага плоту. Такое ўражанне, што хтосьці метадычна пераламаў кожную планачку, прычым з унікальнай акуратнасцю — іншыя гаспадары дроў так не сякуць. Побач з бураломам, які не так даўно быў садам, валяўся драўляны калаўрот, зроблены яшчэ да вайны, калі ў нас яшчэ ўмелі рабіць надзейныя рэчы. Смерч літаральна пакрышыў яго.

Жыхары вёскі расказвалі, што, калі ўсё скончылася, прайсці па дарозе было проста немагчыма. Па асфальце нёсся бурны мутны паток бруду ў 30—40 сантыметраў. Векавыя ліпы пераламала як запалкі і раскідала па ўсёй вёсцы. Некаторыя бачылі, як смерч падняў у паветра каня, які пасвіўся на лузе, і перанёс яго метраў за 100 на другі бераг рэчкі. «Пагуляўшы» са звар'яцелай жывёлінай, ураган вярнуў яе на месца. А вось камбайн, які стаяў ля аднаго з падворкаў, не пашкадаваў. Пабіты метал нагадваў бачанае ў кадрах дакументальнага фільма, дзе расказвалася аб тым, што робяць з аўтамабілямі на заходнегерманскіх звалках. Не пашанцавала, дарэчы, і мясцовым аўтааматарам. Праходзячы па вёсцы, мы ўбачылі груду гаражных блокаў, побач знявечаны «Жыгулёнак». Капот памяты, шкло разбіта. Драўляны гараж, размешчаны крыху воддаль, аказаўся больш надзейным. Разам з дзвюма машынамі яго падняло, разварнула і без асаблівых пашкоджанняў апусціла на зямлю. Уладальніку Зігмунду Вікенцьевічу Якубелю заставалася толькі дзякаваць Богу — усяго толькі нязначныя драпіны на дзверцах.

У некалькіх радках цяжка данесці тое ўражанне, якое застаецца пасля ўбачанага. Бадай, найбольш дакладна і ёмка яго сфармулявалі вясковыя старажылы: нямецкія бамбёжкі ў параўнанні з ураганам — проста дробязь.

Паблізу Гейстунскай пачатковай школы (вельмі пашкоджанай смерчам) рос клён у тры абхваты. Старшыня Барунскага сельсавета І. Грынкевіч паказаў нам тое, што ад яго засталося: яма глыбінёй з метр і рэшткі пня. Такое ўражанне, што дрэва з зямлі «выкруцілі», як болт з гайкі. Куды яго занесла, так ніхто і не ведае.

У мяне няма жадання стаць містыкам, але некаторыя дэталі стыхійнага бедства даюць магчымасць засумнявацца ў яго стыхійнасці. У вёсцы Пятровічы не засталося ніводнага жылога дома, на якім не паспрабаваў бы сваёй моцы ўраган. Бярвёны ператварыліся ў шчэпкі — людзі ж не атрымалі нават драпіны. Далей — смерч пераламаў усе да апошняга пладовыя дрэвы, а да магазіна нават не дакрануўся. Хтосьці з сяльчан заўважыў наконт гэтага: пашкадаў дабро, каб не расцягнулі. І яшчэ дэталь — ад сховішча мінеральных угнаенняў засталася куча сілікатных блокаў, бетонныя слупы пераламала як запалкі, а прыдарожныя крыжы засталіся цэлымі. Стыхія карала людзей за грахі, але ўсё жывое і святое не чапала. Дык можа не такая ўжо яна сляпая, як нам часам здаецца?..

Аднак гэта толькі меркаванні. Вядома, што да бедаў людскіх сляпы і абыякавы толькі чыноўніцкі бюракратызм. У раёне зрабілі ўсё магчымае, каб дапамагчы тым, хто трапіў у бяду. За кожным домам замацавалі арганізацыю ці калгас, абавязаўшы апошніх зрабіць капітальны рамонт і аднавіць жыллё. Работы ідуць поўным ходам, незразумела толькі, з якіх фондаў яны будуць фінансавацца. Урад наконт гэтага выказаўся даволі канкрэтна. Мне давялося быць сведкам размовы народнага дэпутата РБ А. Лябедзькі з начальнікам упраўлення па ліквідацыі вынікаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, экалагічных праблемах і надзвычайных сітуацыях М. Гурыновічам. Саноўны чыноўнік недвухсэнсоўна даў зразумець, што ў яго ёсць больш важныя клопаты, чым абломкі нейкай сотні сялянскіх дамоў... Добра, што ў Саўміне не ўсе так думаюць, і народнаму дэпутату ўдалося ўсё ж «выбіць» 60 тон гаручага для дастаўкі ў пацярпеўшыя раёны будматэрыялаў. А трэба іх нямала: аднаго шыферу 18 тысяч лістоў. Думаю, будзе дарэчы пазнаёміць чытачоў і з пазіцыяй самога народнага выбранніка, тым больш што пацярпелі менавіта яго выбаршчыкі.

— Адназначна лічу, што людзі, якія ўсё жыццё гнулі спіны на дзяржаву, — сфармуляваў свой пункт гледжання Анатоль Уладзіміравіч, — маюць права разлічваць на тое, што дзяржава не пакіне іх без даху над галавой. Яны заслужылі гэту кампенсацыю. Праблему неабходна вырашыць у кароткія тэрміны, і ні ў якім выпадку не за людскі кошт.

З такім поглядам нельга не пагадзіцца, аднак здаровы сэнс зусім не заўсёды сябруе з нашай постсацыялістычнай рэальнасцю. Як мне стала вядома, фінансаванне «ліквідацыі вынікаў» будзе рабіцца са сродкаў... абласных страхавых фондаў. Гэта азначае ўсё тое славутае: «выратаванне тапельцаў — справа рук саміх тапельцаў». І адступаць чыноўнікі не збіраюцца. Яны цвёрдыя як крэмень. Настолькі, што нават не адкамандзіравалі ў пацярпеўшыя раёны каго-небудзь з уласных сабратоў.

Калі размова зайшла аб цвёрдасці і будаўніцтве, то, на мой погляд, дарэчы будзе нагадаць і яшчэ адзін прыклад унікальнага яднання гэтых двух, здавалася б, разнародных паняццяў. Размова аб праслаўтай дачы Дземянцея, якая згарэла ці то ад акурка, ці то ад тутэйшых «тэрарыстаў». Грошы на яе аднаўленне знайшліся імгненна. І зусім не са страхавых фондаў Мінскай вобласці...

Дык можа ёсць сэнс прыглядзецца да вопыту амерыканцаў і назваць ураган калі не жаночым імем, то хоць бы назоўнікам жаночага роду, напрыклад «Дэмакратызацыя» ці «Справядлівасць»?..

Аляксандр ТАМКОВІЧ.

БАГАТЫЯ ТАКСАМА ПЛАЧУЦЬ

(Працяг. Пачатак у № 185, 186, 187).

ІРМА

Устрывожаная адсутнасцю вестак ад Дзіега, Ірма прыязджае ў Мехіка.

Дзіега не задаволены сустрэчай з каханкай. Яна можа перашкодзіць яго планам адносна Марыяны. Ён утойвае ад Ірмы, што знайшоў дзяўчыну, і ўсяляк спрабуе адправіць яе дамоў.

Але Ірме надакучыла жыць на ранча. Яна марыць пра раскошу модных салонаў, прыгажосць гарадскога жыцця.

Дзіега знаёміць Ірму з Фернанда. На Фернанда Ірма робіць уражанне. Ён прапануе паказаць ёй горад.

Фернанда пачынае весці двайную гульню. Ён хоча ліквідаваць Дзіега, ажаніцца з Ірмай і адхапіць ранча Марыяны. Але для гэтага трэба ведаць, дзе жыве дзяўчына. Фернанда ўдаецца дастаць адрас.

Бачачы, што Дзіега не вельмі спяшаецца выканаць сваё абяцанне, Ірма ўступае ў змову з Фернанда з мэтай забойства Марыяны.

ПАТРЫСІЯ

Каб не так часта сустракацца з Луісам Альберта, Марыяна паступае працаваць да бацькі Леанарда—архітэктара Мендзісабаля. У офісе архітэктара яна знаёміцца з Патрысіяй. Калісьці Патрысія і Леанарда разам вучыліся, і Леанарда абяцаў ёй работу ў бацькі.

Дзяўчаты хутка пасябравалі. У іх шмат агульнага. Патрысія ў свой час таксама перажыла асабістую трагедыю, і гэта яшчэ больш зблізіла сяброўак.

Марыяна просіць у дона Альберта дазволу пасяліць сяброўку ў сваёй кватэры. Дон Альберта згаджаецца.

Аднак неўзабаве адрас Марыяны становіцца вядомы і Дзіега, і Луісу Альберта. Калі раней дзяўчат наведваў толькі дон Альберта ды зрэдку Леанарда, то цяпер з'явіліся і іншыя візіцёры.

Леанарда кахае Марыяну і просіць яе стаць яго жонкай. Стаміўшыся пастаянна змагацца са сваім пачуццём да Луіса Альберта, Марыяна згаджаецца.

Сустрэўшыся ў доме Марыяны, Луіс Альберта і Дзіега высвятляюць адносіны пры дапамозе кулакоў. Марыяна і брамнік ледзь разводзяць іх.

ЛУІС АЛЬБЕРТА

Разумеючы, што ніякія іншыя адносіны паміж ім і Марыянай немагчымыя, Луіс Альберта прапануе ёй сваю дружбу. Няхай хоць у якасці сябра яму будзе дазволена сустракацца з ёю.

Марыяна згаджаецца, але пры адной умове: калі не будзе супраць дон Альберта. Аднак бацькі Луіса Альберта ведаюць, што дружба паміж іх сынам і Марыянай пусты гук, яны ж кахаюць адзін аднаго. І дон Альберта забараняе дзяўчыне прымаць сына.

Ніякія ўгаворы з боку Луіса Альберта не могуць змяніць рашэння бацькі.

СМЕРЦЬ ПАТРЫСІІ

Даведаўшыся ад Дзіега адрас Марыяны, Фернанда пачынае ажыццяўляць свой план.

Ён расказвае аб ім Ірме. Марыяна павінна памерці, той жа лёс чакае і Дзіега.

Ірма ўгаворвае Фернанда пакінуць Дзіега ў жывых. Навошта лішні труп, тым больш што на Дзіега можна зваліць забойства Марыяны.

Фернанда згаджаецца з Ірмай. Ён пасылае забойцу ў кватэру Марыяны. Але, не разабраўшыся, замест Марыяны наёмнік забівае Патрысію.

Па справе аб забойстве пачынаецца следства. Пад падазрэннем усе, хто бываў у кватэры Марыяны.

ЭСТЭР

Эстэр вырашае ў што б там ні было мець дзіця. Яна ўступае ў інтымныя адносіны з Дзіега і зацяжарвае ад яго.

І зразумела, будучым бацькам называе Луіса Альберта. Цяпер ёй застаецца толькі нарадзіць, і яна даб'ецца сваёй мэты.

Луіс Альберта з усяе сілы стараецца даведацца, хто бацька дзіцяці. Тады б ён аўтаматычна атрымаў развод. Ён наймае адваката, але справа ідзе вельмі марудна.

Эстэр нават чуць не хоча пра развод.

Тым часам доктар Гомес пад націскам Фернанда зноў патрабуе ў Эстэр грошы.

Эстэр, не маючы магчымасці дастаць іх, каб расплаціцца з Гомесам, ідзе на рызыкоўны крок. Яна выкрадае грошы з сейфа дзядзькі.

Рамона ведае пра гэта, але маўчыць.

У доме пачынаецца новы скандал. Дон Альберта, як заўсёды, думае на сына, хоць той клянецца, што грошай не браў.

ЗАБОЙСТВА ФЕРНАНДА

Прачытаўшы ў газеце пра забойства дзяўчыны, Дзіега разумее, хто гэта зрабіў...

Аднойчы ўвечары ён прыходзіць да Фернанда. Былыя сябры пачынаюць высвятляць адносіны.

У бойцы, абараняючыся, Дзіега забівае Фернанда цяжкім падсвечнікам.

Следства хутка выходзіць на след злачынцаў. Ірма і Дзіега аказваюцца ў турме.

Высвятляецца і мэта злачынства — наследства Марыяны. Дон Альберта ў паперах, якія яму пакінуў нябожчык Луіс дэ ля Пара, знаходзіць завяшчанне сеньёра Вільярэаль, па якому адзінай наследніцай з'яўляецца яго дачка Марыяна. Так дзяўчына ў адно імгненне становіцца багатай.

Гэта не вельмі радуе Луіса Альберта. Бедная Марыяна была больш даступнай для яго. Багацце дзяўчыны ставіць перад ім яшчэ адну сцяну. І ўсё ж яму ўдаецца ўгаварыць Марыяну не спяшацца з вяселлем. Ён абавязкова даб'ецца разводу, і тады іх каханне нарэшце завершыцца вяселлем.

Марыяна адмаўляе Леанарда і разрывае заручыны з ім.

СМЕРЦЬ ЭСТЭР

Тым часам набліжаюцца роды Эстэр. Пастаяннае нервовае напружанне не магло не адбіцца: роды ў яе былі вельмі цяжкімі. Эстэр і дзіця паміраюць.

Цяпер Луіс Альберта свабодны і можа злучыць свой лёс з Марыянай. Ён робіць ёй прапанову, і дзяўчына прымае яе. Шчасце маладых не ведае межаў.

Рамона просіць прабачэння ў Марыяны за тое зло, якое ёй прынесла Эстэр. Марыяна даруе і Эстэр, і Рамоне. Больш таго, становіцца для Рамоны прыёмнай дачкой. Няшчасная жанчына, страціўшы родную дачку, усю сваю любоў пераносіць на Марыяну.

Луіс Альберта зноў пачынае працаваць у кампаніі бацькі. Ён выяўляе вялікія здольнасці ў бізнесе. Нарэшце ў сям'ю Сальвацьера прыходзіць спакой.

ЛУІС АЛЬБЕРТА

Будаўнічая кампанія дона Альберта працвітае. Яго сын умела вядзе справу, і старэйшаму Сальвацьера няма неабходнасці часта бываць у офісе.

Дон Альберта з жонкай едуць у Еўропу. Яны асталёўваюцца ў Парыжы на доўгія семнаццаць гадоў.

Луіс Альберта заключае выгадную здзелку і атрымлівае падрад на будаўніцтва невялікіх катэджаў у Бразіліі. Ён збіраецца ехаць туды разам з Марыянай. Але Марыяна дрэнна сябе адчувае. Муж і жонка вырашаюць, што Луіс Альберта паедзе адзін, а Марыяна прыедзе да яго, як толькі паправіцца.

Нішто не азмрочвае шчасця Луіса Альберта і Марыяны.

ЛЕАНАРДА

Засмучаны адмовай Марыяны выйсці за яго замуж, Леанарда Мендзісабаль пакутліва разважае аб прычынах яе ўчынку. Нарэшце ён прыходзіць да вываду, што дзяўчына мае рацыю. Нельга звязваць лёс з чалавекам, якога не кахаеш. А Марыяна заўсёды кахала толькі Луіса Альберта. На заручыны з Леанарда яна згадзілася толькі ад безвыходнасці, вырашыўшы, што Луіс Альберта страчаны для яе назаўсёды.

Леанарда, пераадолеўшы гордасць, вырашае наведаць маладых мужа і жонку, павіншаваць іх і пажадаць шчасця. Ён хоча застацца сябрам гэтай сям'і і такім чынам хоць зрэдку бачыць Марыяну.

Бацька ўгаворвае Леанарда не рабіць гэтага, але сын не прыслухоўваецца да парады бацькі. Ён прыходзіць у дом Луіса Альберта.

Гаспадар дома—у аэрапорце. Сёння ён павінен вылецець у Бразілію.

(Працяг будзе).

Хочам паглядзець, як багатыя плачуць!

Малюнак Віктара ДУБОВІКА.

Эстэр, яна ж Шырлі Эліягу

Імя Эстэр стала хадзячай назвай, і калі нейкая свякруха пакрыўджана на нявестку, то апошняя можа пачуць у свой адрас гэтае крыўднае слова. Калі ж якая дзяўчына знешне хоць крыху падобная на Эстэр, яе шанцы выйсці замуж прыкметна падаюць. А між тым... Нам удалося атрымаць пераклад інтэрв'ю з актрысай, апублікаванага ў амерыканскай газеце.

— Сеньёра... Калі дазволіце, буду звяртацца да вас па імені, да якога прывыкла тэлепубліка, —мы ж гутарым у студыі: на фоне знаёмых дэкарацый гэта будзе вельмі натуральна. Добра, Эстэр?

— Добра. Толькі ўдакладню: я пакуль што не сеньёра, а сеньярыта. Я вельмі патрабавальная да маладых людзей, і погляды Эстэр на шлюб, скажу шчыра, не падзяляю. Замуж я выйду толькі па каханню, якое яшчэ не сустрэла. Да таго ж, мае бацькі — вельмі веруючыя людзі: у пашане да Запавета мяне выхоўвалі з пялёнак. Цяпер мае маці і тата жывуць у Іерусаліме. Дарэчы, маё сапраўднае імя — Шырлі Эліягу. Мой дзед быў Рышон-Лецыён—галоўны равін Ізраіля рабі Мордэхай Эліягу. Я вельмі хацела б, каб мой муж быў равінам.

— У фільме ж...

— А з Веронікай дэ Кастра, усімі любімай Марыянай, у мяне і ў жыцці, па-за тэлестудыяй, існуюць невырашальныя супярэчнасці. Прабачце, але паміж мной і сеньёрай, якая ў шаснаццаць гадоў знялася ў фільме сумніцельнага зместу, не можа быць нічога агульнага. Дарэчы, менавіта таму, што Кастра ў ролі Марыяны не ўспрымаецца ў Мексіцы як нявінная дзяўчынка, фільм і не атрымаў належнага прызнання ў нашай краіне. Добра, што ў Расіі не ведаюць падрабязнасцей біяграфіі гэтай дамы.

Вы ж самі пісалі аб яе юбілейным, дзевятым разводзе. А памятаеце яе паездку на Кубу, пасля якой па Мехіка папаўзлі чуткі пра раман Веронікі з барадатым камуністам-аднафамільцам?

— І вы лічыце...

— Я нічога не лічу, апрача таго, што ёй падабаецца быць нязгасным ачагом сварак.

— Сюжэт серыяла ў многім пабудаваны на трагізме ўзаемаадносін паміж Марыянай і Луісам Альберта. Ці праўда, што ў жыцці іх звязвае дзіця?

— Ох, ужо гэтыя чуткі... Уся студыя даўно ведае, што сувязі з жанчынамі калега аддае перавагу мужчынскай дружбе і каханню. Я гэтаму рада, бо ён, бадай, адзіны з мужчынскай палавіны групы, хто не прапаноўваў мне пазнаёміцца бліжэй. Асабліва стараўся ў гэтым, нягледзячы на паважаны ўзрост, так званы падрэ Адрыян—яму толькі свяшчэннікаў іграць: ніводнай спадніцы не прапусціць...

— Бадай, самы таямнічы персанаж фільма — настаўніца Эстэр Рамона...

— О! Гэта залатая жанчына! Менавіта яна дапамагла мне стаць сапраўднай артысткай. Калі мой дзядзька Залман Карліц прапанаваў пасля вучобы ва ўніверсітэце папрацаваць у яго ў тэлевізійнай кампаніі, я скептычна ацаніла свае здольнасці. І каб лёс не звёў мяне ў студыі з добрай, геніяльнай настаўніцай, я да гэтага часу ўдасканальвала б сваю кітайскую.

— Вы ведаеце мовы?

— Так, я вывучала ўсходнія. Апрача таго, крыху разумею рускую і нямецкую: мае продкі па матчынай лініі жылі ў Адэсе. Але мая любоў—кітайская.

Праўда, цяпер на філалогію амаль не застаецца часу. Тэлебачанне забірае ўсе сілы. Пасля трагічнай ролі Эстэрсіты, я іграла больш чым у дзесяці фільмах—у асноўным галоўныя ролі. Але вобраз Эстэр мне дарагі да гэтага часу! Я лічу, што мой персанаж нельга ўспрымаць толькі ў чорным колеры.

Як засцерагчыся ад чараў

Шмат народных прыкмет і практычных прыёмаў засцярогі было адкінута і забыта за гады «навуковага матэрыялізму», так што зноў хачу напомніць тыя рэчы, якія былі вядомыя ўсім. Дарэчы, вясковыя бабулькі памятаюць іх па сённяшні дзень.

Вось кароткі пералік асноўных правілаў засцярогі ад чужых зламысных або ўласных міжвольных чараў.

Прыбіраючы кватэру, ніколі не мяціце ў бок уваходу — вынесеце «смецце з хаты». Мыць падлогу ў доме можна толькі тады, калі ўсе дома, інакш «замыеце сляды». Не кладзіце нажы і відэльцы вастрыём уверх—наклічаце злосць. Хлеб ніколі не кладзіце нізам уверх — гэта вельмі дрэнная прыкмета, можа адбыцца заўчасная смерць блізкага. Скінуўшы са стала нож, відэлец або лыжку, пастукайце тры разы ручкай аб стол (не гаворачы ні слова, пакуль не зробіце гэтага) — уберажэцеся ад нязванага госця(-ці). Абрэзаныя пазногці, валасы або выпаўшыя зубы не кідайце абы дзе — гэта можа спатрэбіцца чараўніку для вырабу «вольта». Выкідваць за акно або спальваць таксама нельга — можна захварэць. Таксама нельга неабдумана абыходзіцца з рэшткамі ежы, агрызкамі або аб'едкамі. Асобна пра «выедзенае яйка» — гэта вельмі магутная рэч у чарах, і не дай Бог, калі яно трапіць нядобразычліўцу. Таму шалупайку трэба сціснуць пальцамі.

Не раздавайце сваіх фотакартак абы-каму, не пакідайце іх на здаваемых дакументах — праз іх можна аказваць на вас любое ўздзеянне. Тое ж датычыць даты і асабліва часу нараджэння, «дамашняга» імя і любых «асабістых рэчаў». Гадзіннікі, якія доўгі час выкарыстоўваюцца, таксама маюць вельмі моцную сувязь з іх гаспадарамі, так што з імі расставацца не рэкамендуецца, хоць яны і не ідуць. Гэтая сувязь настолькі моцная, што гадзіннік часта спыняецца пасля смерці гаспадара, — рамантаваць такі звычайнымі метадамі няма сэнсу.

На нябожчыку ніколі не пакідайце нераспіленага пярсцёнка, цэлых бранзалетаў ці завязаных вузлоў — ад гэтага ўзнікаюць прывіды.

Калі прыходзіцца вярнуцца дамоў, пайшоўшы па справах, —дабра не будзе. Каб неяк гэтага пазбегнуць, услых павітайцеся з уласным адлюстраваннем у люстэрку (калі дома няма нікога) або зрабіце ўсё неабходнае, не сказаўшы нічога нікому з дамашніх (яны таксама павінны ведаць аб гэтым і не прыставаць з пытаннямі і нараканнямі).

Калі перабегла дарогу чорная кошка — справа зроблена, і няважна, як пойдзеце вы далей, проста прыміце да ведама: тое, за чым ідзяце, можа прынесці вынікі зусім не тыя, якіх чакалі. Калі сустрэлася жанчына з парожнім вядром—можаце забыць аб сваіх першапачатковых задумах. (Разумныя бабулі, калі нясуць вядро, — хоць на дно, а вады нальюць).

Устрымайцеся ад жадання падабраць манету — на яе часцей за ўсё зводзяць барадаўкі, хваробы і сурокі. Не бярыце мыліцы, якія валяюцца, палкі, хусткі, пальчаткі і іншыя страчаныя рэчы; калі ўжо вельмі хочацца — не бярыце голымі рукамі, пакуль добра не ачысціце прыведзенымі ніжэй метадамі. Знойдзеныя грошы паспяшайцеся зрасходаваць, але майце на ўвазе — «дзе знойдзеш, там страціш».

Не даруйце і не прымайце ў падарунак без сімвалічнага «водкупу» хусткі і пальчаткі (да разлукі), гадзіннік (да суму), вострыя прадметы (да спрэчкі і лаянкі з вынікамі).

Асобна аб «пустаслоўі». Культура мовы поўнасцю страчана, таму людзі нярэдка кідаюцца нядобрымі выказваннямі тыпу «...каб ты здох!» — гэта зусім не так бяскрыўдна, таму не забудзьце ўслых паўтарыць тое ж «выказванне» ў адрас яго аўтара.

Калі ёсць сур'ёзныя падазрэнні на наведзеныя сурокі (невядома ад чаго хварэюць дзеці, сама сабой б'ецца пасуда і падаюць прадметы, хутка псуюцца прадукты, адбываюцца іншыя незразумелыя з'явы і сняцца нядобрыя сны), зрабіце Самае Генеральнае Прыбіранне. Агледзьце касякі дзвярэй і аконныя рамы на прадмет уваткнутых іголак, кнопак і шпілек (не брацца рукамі!), выкіньце усялякія недарэчныя сашчэпкі, манеткі, якія валяюцца, іншую металічную дробязь. Усё перамыйце, прапалашчыце — гэта будзе «першая дапамога»,—і ў звычайных выпадках такіх дзеянняў бывае дастаткова.

Вядома, гэта далёка не ўсё, але ўжо стала даступнай неабходная літаратура. Апрача кніжак, карысна прыпомніць вядомыя «бабуліны парады» (тыпу дзеянняў у выпадку рассыпанай солі): ва ўсім гэтым значна больш сэнсу, чым прынята было лічыць у нас у мінулыя дзесяцігоддзі.

Уладзімір ГУЖОЎ.
(«Голос»).

СУБОТНІМ ВЕЧАРАМ

		1	2	3	4	Галы	В	Н	П	А
1	СТАРТ	●	4:0	3:0	0:0	7:0	2	1	0	5
2	МЕТЭОР	0:4	●	2:0	1:0	3:4	2	0	1	4
3	ПРАМЕНЬ	0:3	0:2	●	2:1	2:6	1	0	2	2
4	ВЫМПЕЛ	0:0	0:1	1:2	●	1:3	0	1	2	1

АДКАЗЫ І РАШЭННІ

Адзін з самых актыўных нашых чытачоў Іван Кожух з Брэста першым даслаў правільныя адказы адразу на многія заданні «Суботняга вечара» (5 верасня), у тым ліку на «Вынікі турніра» і «Лікі на цыферблаце», якія паказаны на малюнках.

ЗНАЎЦАМ АРЫФМЕТЫКІ

У многіх часопісах, накшталт такіх, як «Наука и жизнь», «Квант» і іншых, часцяком друкуюцца самыя розныя матэматычныя заданні, такія, якія мы сёння прапануем вам рашыць. У дзялімым і дзелі ўсе лічбы заменены літарамі. Кожнай літары адпавядае «свая» лічба. Вызначце, які ў гэтым прыкладзе дзельнік, рашыце прыклад, замяніўшы літары адпаведнымі ім лічбамі. Спадзяёмся, што кропкі ў гэтым прыкладзе падкажуць вам рашэнне.

12 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

КИЛЬВАТЕР | ВЕРТИКАЛЬ

КРЫЖАВАНКА

Перакладзіце на родную мову наступныя словы.

Па гарызанталях: 5. Участие. 8. Медведка. 9. Порывистость. 10. Пространство. 11. Настроение. 13. Заметка. 14. Постромка. 19. Окрошка. 20. Осмотрщик. 21. Пищевик. 23. Подросток. 25. Палисадник. 28. Скирда. 29. Небольшая бочка. 30. Введение. 31. Зелье. 32. Вуаль. 33. Мерёжа.

Па вертыкалях: 1. Произведение. 2. Преграда. 3. Леший. 4. Захват. 6. Сумерки. 7. Бекас. 12. Равновесие. 13. Исследователь. 15. Инок. 16. Зев. 17. Глумление. 18. Ком (пчёл). 22. Лютик. 23. Фундамент. 24. Бобр. 25. Покровительство. 26. Ковш для питья. 27. Тесак.

Склаў Ф. БЯЛЯЕЎ.
г. Жодзіна.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ 12 ВЕРАСНЯ

1Л 2С 3А 4А
5БАРАНА 6ГРАБЛІ
Л Е 7Г Э О
Е 8ГАРОХ В
9ПРА 10С О 11ПРАД
А К М У К
12ХЛЕБ 13РАСА
14Т Е 15Т А Ш
16СЕРП І 17КАЗА
В 19ВОЛА 20С Я
Е А А Ц Ц
21ГНЯЗДО 22БЯЗМЕН
Ь А Г Л

На здымку Аляксандра Глінскага — птушка, якую не часта сустрэнеш, — попаўзень.

НАДВОР'Е

19 верасня

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, кароткачасовыя дажджы. Тэмпература паветра ў Віцебску—12—14, Гродна—14—16, Брэсце—15—17, Магілёве, Гомелі, Мінску—13—15 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак месцамі невялікі дождж. Тэмпература паветра ўначы 4—9, удзень—13—18 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

19 верасня

Беларускае тэлебачанне

9.15. «Вайна і мір». Маст. фільм. «Андрэй Балконскі». Частка 1-я.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Паказвае Віцебск. «Шагалаўскія дні».
12.15. «20 хвілін рэдактара».
12.35. «Дзяўчынка і леў», «Адна кропля». Мультфільмы.
13.00. «Помнікі расказваюць». Прадстаўляе Варонежская студыя тэлебачання.
13.15. Творчае аб'яднанне МЭТА. «Ветразі трывог». Тэленавелы.
14.30. Майстры опернай сцэны. Перадача 1-я.
15.25. Паміж намі, жанчынамі... «Два дні з жыцця лагера адпачынку «Зубраня». Частка 1-я.
16.10. Для школьнікаў. «Сігма-92». Фестываль бальных танцаў (паўтор).
17.10. «Сцэна — жыццё маё». Творчы партрэт народнай артысткі Беларусі А. І. Клімавай.
18.15. Бізнес-клуб «Партнёр». Выйсце з крызісу ёсць. Перадача 3-я.
19.00. Адкрыццё Тыдня Сычуаньскага тэлебачання.
19.30. «Падарожжа па правінцыі Сычуань». Дак. фільм.
19.50. Маст. фільм для дзяцей. «Добры хлопчык». 1-я серыя.
20.10. Рамансы П. Чайкоўскага і С. Рахманінава.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. «Песні заходняга Кітая». Музычны фільм. 1-я серыя.
22.05. «У мяне над галавой неабсяжнае блакітнае неба». Маст. фільм. 1-я серыя.
22.45. НІКа.
23.00. Спаборніцтвы па гарадошнаму спорту на прыз Беларускага тэлебачання.

Канал «Астанкіна»

10.00. «Ірландскія сустрэчы». Аб Міжнародным форуме жанчын.
10.30. «Маленькія цуды». Мультфільм.
10.40. Фільмы нашай памяці. «Дарагі мой чалавек».
12.40. Музычны кіёск.
13.30. «Легенда боінга». Частка 1-я. «Крылатыя сапернікі».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.15. Студыя «Палітыка» паказвае.
14.55. «Казка аб казцы». Маст. фільм.
15.50. Канцэрт «Падзяка». Культурная акцыя.
17.50. Чырвоны квадрат.
18.30. «Яноты». Мультфільм (Канада)
18.55. Тэлевізійнае знаёмства. Урмас От гутарыць з Інакенціем Смактуноўскім.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Зімняя вішня». Маст. фільм.
22.05. Пад знакам Задыяка. «Дзева». У перапынку (23.00) — Навіны.
23.50. «Вечная песня кахання». Кінаканцэрт.

Канал «Расія»

10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
11.15. Як жыць будзем?
12.00. Пілігрым.
13.00. Весткі.
13.20. «Капітан «Пілігрыма». Маст. фільм.
14.50. Тэма з варыяцыямі. «Дом сяброў».
15.10. «Музей сучаснага мастацтва». Да І Міжнароднага фестывалю арт-галерэй.
15.40. Мегаполіс.
16.10. Вечары ў Доме Гогаля.
17.00. Кантрасты.
17.45. Парламенцкі веснік.
18.00. «Санта-Барбара».
18.50. Экспацэнтр прадстаўляе...
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Залатая шпора.
20.00. «Воўк». Маст. фільм.
21.15. Ляпсус.
22.00. Весткі.
22.20. Праграма «А». Канцэрт групы «Кід Крэол энд Коканас» (ЗША) на фестывалі «Рок-самер-92».
23.05. «Секс-індустрыя ў Расіі».

20 верасня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Вайна і мір». Маст. фільм. «Андрэй Балконскі». Частка 2-я.
9.25. Урокі здароўя. Аб карысці аздараўленчай хады і бегу.
9.55. Сёння — Дзень работнікаў лесу. «Цяжкае лета». Клопаты і надзеі работнікаў лясной гаспадаркі рэспублікі.
10.55. Прыкметы будучыні. Канцэрн «Беллеспрам».
11.25. Белыя і чорныя. Шашачны клуб.
12.05. «Сонечны зайчык». Мультфільм.
12.15. Для дзяцей. «Літарынка».
13.05. «Суперкніга». Мультфільм. 17-я серыя.
13.40. «Калі імгненню я скажу...» Інсцэніроўка паводле твора І. В. Гётэ «Фауст».
14.55. Майстры опернай сцэны. Перадача 2-я.
15.55. Паміж намі, жанчынамі... «Два дні з жыцця лагера адпачынку «Зубраня». Частка 2-я.
16.40. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок» прадстаўляе... Існасць. Духоўна рэлігійная праграма.
17.40. Творчае аб'яднанне МЭТА. «Ліфт-XX».
18.40. Шануйце песні свае. Народная спявачка Г. Радзюшэўская з в. Нарэйша Мядзельскага раёна.
19.20. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай). «Яр Хайлагаў». Дак. фільм.
19.35. Фільм — дзецям. «Добры хлопчык». 2-я серыя.
20.00. Панарама.
20.25. «Свабодны тыран», «Парк культуры». Мультфільмы для дарослых.
20.40. Калыханка.
21.05. Студыя «Тэлесябрына». «Пепсі-ТОП-20». Перадача 1-я.
21.55. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай). «Песні заходняга Кітая». 2-я серыя.
22.25. «У мяне над галавой неабсяжнае блакітнае неба». Маст. фільм. 2-я серыя.

Канал «Астанкіна»

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Тыраж «Спортлато».
7.10. «Бабуля, навучы». Мультфільм.
7.20. «Украінскія вячоркі». Фільм-канцэрт.
8.00. Раным-рана.
8.30. Магчыма ўсё.
9.00. Ранішняя зорка.
9.50. Свет у вольны час.
10.30. Пад знакам «пі».
11.20. Новае пакаленне выбірае.
12.10. Былое.
12.50. «Метамарфозы жывапісу». 7-я і 8-я серыі.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Студыя «Палітыка» паказвае.
14.55. Клуб падарожнікаў.
15.45. Народныя мелодыі.
16.00. Панарама.
16.40. Тэлелоцыя.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.05. Праменад у Марыінскім.
19.00. Навіны кіно.
19.25. «Зімняя вішня-2». Маст. фільм.
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны ўік-энд.
22.00. Брэйн рынг.
23.00. Навіны.
23.50. Аўтаралі «Парыж — Масква — Пекін».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. «Хто намалюе каня?» Дакументальны фільм.
7.40. Мульці-пульці. «Асляня».
7.50. Трэці, сібірскі, міжнародны.
8.20. Фальклор. «Невядомыя культуры».
8.50. Хочаце, верце...
9.20. Праграма «Эскулап» прадстаўляе фільм «Для вас, дзяўчаняты і хлапчаняты» (Галандыя).
9.30. Сялянскае пытанне.
10.00. «Прыгода ў каралеўстве». Мультфільм. 4-я серыя.
10.30. Аты-баты...
11.00. Бумеранг. Перадача аб праблемах адукацыі.
12.00. Кар'ера. Конкурс менеджэраў.
13.00. Весткі.
13.20. У. Сараян. «Вынішчэнне дзіцянят».
14.50. Сергій Радaнежскі. Фільм 3-ці «Кулікоўская бітва».
15.20. Лёгкая атлетыка. Зборная Расіі — зборная Англіі.
15.40. У свеце жывёл.
16.40. Дак. панарама. «Святло яго зоркі».
18.05. «Санта-Барбара».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Цэнтр Стаса Наміна (Эс-Эн-Сі прадстаўляе: «Клуб «Жоўтай падводнай лодкі»).
20.00. Фестываль класічных фільмаў Галівуда. «Шарада».
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.30. Апокрыф. Выпуск 2-гі.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін —32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 189.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12